

9.¹⁹⁸⁸ 100. ÅRG.

Løssalg kr. 20

STAV OLAV

Iren Midtgård, s. 3

Full av nåde

En samtale med Bergljot Børresen, s. 4

Om lidelse, menneskeverd og død

Vaclav Havel og Vaclav Maly om Tsjekkoslovakia «20 år etter», s. 8

Lite politisk håp — renessanse for troen

Lars Roar Langslet, s. 14

Georges Bernanos 1888-1988

Filmanmeldelse, s. 16

Oppgjør med en barndom

Blikk på tiden

Arv og miljø

ST. OLAV

Dracula, Ceausescu og Kirkenes Verdensråd

Hva de tre ting har med hverandre å gjøre? Ikke så helt lite, men først én ting av gangen. Dracula turde være kjent: Ifølge gamle sagn er han hovedpersonen i «en underlig skrekkinngydede historie om en særdeles blodtørstig villmann» fra Transsilvania. Filmversjonen av den bokstavelig talt blodsugende kvinnebedærer turde heller ikke være ukjent.

Ceausescu – Nicolae med fornavn og Romanias diktator siden 1967 – har i en årrekke suget om ikke direkte blodet, så dog meget av kraften ut av sitt land, slik at det i dag er mer utarmet enn noensinne, mens den luksus og de stormannslader han og hans kone Elena utfolder, nærmer seg det legendariske. Hans siste prosjekt – tenkt som enda et monument for ettertiden over landets store *conducator* – knytter an til Transsilvania og smaker sterkt av villmannsferd: Her skal mellom 7.000 og 13.000 landsbyer jevnes med jorden for å gi plass til mer moderne jordbruks- og industrisentra. Innbyggerne skal få husvære av krypinn-størrelse i boligblokker i nyopprettede «agrarsentra», med en hageflekk utenfor blokken. Som meldt i en nyhetsnotis i St. Olav nr. 8-88 blir hundre tusener av mennesker berørt av «reformen» av denne gamle europeiske kulturmark som etter siste krig «gikk» fra Ungarn til Romania.

Offisielt dreier det seg om en «område-reform» som skal gi landsdelen «et sosialistisk ansikt»: faktisk innebærer prosjektet «dødsdommen for landets ungarske og tyske minoriteter og deres gamle bosetningsmønstre og kultur,» for å sitere en østerriksk redaktør som nylig var på befaring «hinsides skogene,» som navnet Transsilvania betyr. Ungarerne utgjør den langt største av disse to minoritetsgrupper.

Offisielt heter det at prosjektet innebærer forbedring av forholdene for folk i «landsbyer som ellers ikke har utsikt til noen forbedring». Det man imidlertid fortier på offisielt hold, er at regjeringen i årtier har søkt å forhindre all annen utvikling enn den til det verre i disse områdene. Man har bevisst gått inn for å ødelegge infrastrukturen: Skoler, veier, bussforbindelser, elektrisitetsforsyning og varetilførsel er blitt bevisst neglisjert og nedbygget. En østerriksk journalist berettet etter et besøk i en av de truede landsbyene nylig at stedets baker var erstattet med en brødtraktor som kom en gang i uken med fast tilmålt brødrasjon til innbyggerne! Og med veier som til dels snarere ligner bekkedar, og med hest og vogn som eneste transportmiddel mange steder, er slikt som lege og sykehus utenfor rekkevidde for mange. Ikke rart at ungdommen søker seg en fremtid i byene.

I enkelte områder har man til og med tvangsflyttet yngre folk til byene slik at det mange steder mest er eldre folk igjen. Og gamle folk protesterer ikke så lett, selv ikke når man river over deres røtter og vil plante dem om... Man protesterer i det hele tatt ikke lett i et land der man aldri er sikker for sikkerhetspolitiet – Ceausescus *Securitate* har lange ører og kort tålmodighet.

Minst 30.000 ungarskættede romenere har i de siste månedene flyktet til Ungarn «via» besøksvisum. Folk av tysk avstamning med slektninger i Vest-Tyskland kan søke om å komme blant de tusener Ceausescu årlig «selger» til Vesten for 8.000 tyske mark pr. hode. For de mange titusener uten slike utveier, blir det å bli – og vente på at hus og landsby jevnes med jorden. Vente på at det kjente og, all kummerlighet til tross, likevel kjære blir tatt fra dem...

Hva Kirkenes Verdensråd har med dette å gjøre? Under rådets 40-årsfeiring i Hannover nylig ble situasjonen i Transsilvania tatt opp, men metropolit Antonie fra Romanias ortodokse kirke truet med å trekke seg dersom man kom med en fordømmelse av Ceausescus handlemåte: Man trengte mer informasjon før man kunne uttale seg om saken, het det. Den ortodokse kirke «tåles» av Ceausescu, så lenge den viser rumensk sinnelag. I parentes bemerket: Transsilvania er stort sett ikke-ortodoks mark, her dominerer katolikker og kalvinister. Kirkenes Verdensråd valgte å utsette saken «til neste møte» og gikk over til alment kjent og godkjent proteststoff: bort med apartheid, fri Nelson Mandela, boykott Shell.

Det er beklagelig at rådet foreløpig valgte å tie i denne saken, en sak som Bjørn Cato Funnemark kaller «Europas største og mest akutte flyktningeproblem» i sin engelske rapport «S.O.S. Transsilvania», utarbeidet for den Internasjonale Helsinki-komité. Å gi stemme til dem som ikke selv fritt kan tale sin rettfærdige sak, burde ha høyeste prioritet i et slikt organ – også om de stemmeløse ikke bor lengre borte enn «hinsides skogene» – og jernteppet – i vårt hjemlige Europa. UKJ

*Maria-året er slutt –
«Rosenkransmåned» står for døren:*

FULL AV NÅDE

3

«Schützmantelmadonna» fra Ravensburg (1480).

*Vi gav deg mange navn,
vi tilbad ditt hellige hjerte.
Ennå bæres ditt bilde frem,
ennå lyser en stjerne
på havets bunn.*

*Under kupler og tak
lever de gamle, forløsende ord,
lyder det bløte klirr,
Paternoster-treets
glaserte frø.*

*En dag i Valencia fikk du
seksti tusen blomsterkranser.
Talløst er korstegnet
for ditt ansikt, utallige
våre tente lys.*

*Det er vakkert og sant,
rørende deilig, fyllt av tro.
Men et øyeblikk glemte vi
kanskje å spørre deg
hva du helst vil ha?*

*Vil du ha kranser av roser,
Jomfru Maria? Hør hva hun svarer:
Den ene, utsprungne Rose er nok
for meg, din ropende sjel
er nok – pris Herren!*

Iren Midtgård

Religiøse ledere mot eutanasi

Et bredt spektrum av religiøse ledere går mot en plan om å få spørsmålet om «barmhjertighetsdrap utført av lege» opp til avstemning i staten Californias lovgivende forsamling. En underskriftskampanje som skulle sikret de 400.000 underskrifter som trengs for å få lovforslaget på dagsordenen, er foreløpig mislykket, men nye initiativer er på gang.

I en felleserklæring går jødiske, protestantiske, muslimske og katolske ledere ut mot lovforslaget. Både legeforeningen i California og ledelsen for helsemyndighetene går imot et slikt lovforslag. På sentralt katolsk hold har man pekt på at en eventuell lov som tillater eutanasi på visse vilkår, «undergraver våre nåværende lover mot selvmord og hjelp til selvmord.»

AMERICA

Hus nr. 400

Nylig åpnet moder Teresa et hus for fattige i Tijuana, Mexico. Det er hus nr. 400 som drives av hennes søsterfelleskap. Foreldreløse barn, enslige mødre, hjemløse og dødsyke mennesker finner hårdt tiltrengt omsorg og kjærlighet i disse husene som er spredt rundt i store deler av verden.

KNA

4

EN SAMTALE OM LIDELSE,

Dødshjelp – aktiv – passiv – verdig død: ord som i det siste er blitt et følelsesladet diskusjonstema, og som angår oss alle.

En av dem som – av flere grunner – har tenkt mer over disse tingene enn de fleste, er *Bergljot Børresen*, ikke ukjent katolsk røst i flere sammenhenger her hjemme. Nylig var hun med da NRK tok opp emnet «hjelp på dødens terskel» i programmet «Sånn er livet», et program som ble utgangspunkt for følgende samtale.

– Du er veterinær av yrke, og det er da et nokså håndfast utgangspunkt for refleksjoner over et så vart emne som død og dødshjelp?

– Jeg tror faktisk det er et godt utgangspunkt! Som veterinær har jeg noen ganger vært glad for å kunne avslutte et dyrs lidelser. Ute i naturen omkommer dyr av sult, tørst og kulde, eller de blir tatt av rovdyr når de er blitt så syke eller gamle at de ikke kan ta vare på seg selv, og det er jo greit nok. Det er annerledes med de dyrene vi har tatt ut av naturens sammenheng, der har vi et ansvar. Men jo «klokere» jeg blir, jo besværligere synes jeg tanken på avlivning av dyr er, og det jeg vil kalle «bekvemmelighetsavlivning», er etisk galt. Jeg vet at mange yngre kolleger nekter å være med på denslags – et uttrykk for økende bevissthet.

– Så var det mennesket?

– Mennesket er en dyreart som gjennom flere hundre tusen år har hjulpet og tatt vare på de svake blant sine egne – vi har bevis for at f.eks. neandertalerne gjorde det!

– Du sier hjulpet og tatt vare på – også begrepet dødshjelp inneholder ordet hjelp . . .

– Ja, men det går et skarpt skille mellom det vi kaller aktiv, og det vi kaller passiv dødshjelp. Jeg er varm tilhenger av passiv dødshjelp, det vil si at vi lar kroppen få dø når den er klar til det. Både ånd og kropp er viktig når vi står foran døden, og nettopp derfor er det av betydning at den legemlige død kan skje i kroppens eget tempo. Det det gjelder er å legge forholdene til rette så kroppen harmonisk kan gå inn i den fasen av livet som heter døden.

– Og hva betyr hjelp i denne fasen?

– Det første gjelder behandling av smerter: Det er direkte «kunstfeil» hvis en pasient i dag ikke får adekvat smertelindring. Vi har både viten og midler til å gi slik lindring i dag . . .

– I motsetning til for ikke så lenge siden da det ikke var uvanlig at pasienter måtte tryggle og be om f.eks. morfin. Man «sparte» fordi utstrakt bruk kunne gjøre pasienten avhengig eller forkorte livet.

– Nettopp! Og slikt er etter min oppfatning direkte galt. Det andre punktet – når det gjelder hjelp til døende – innebærer at man unngår

aktiv inngripen som f.eks. å gi antibiotika ved terminal lungebetennelse eller foreta dramatiske kirurgiske inngrep for å utsette døden noen dager.

– Av og til får man en følelse av at leger – eller i hvert fall noen leger – betrakter enhver pasient de ikke har kunnet «redde», som et tapt slag.

– Legens fremste oppgave er selvsagt å redde liv, men i den forbindelse må man ikke glemme at også døden er en del av livet. Et døende dyr kan lære deg mye om det å samarbeide med dødsprosessen. Jeg har ofte sagt til oppskjørtede hundeeiere som ville jeg skulle komme og avlive en gammel hund som allerede var langt inne i den siste søvnen: «Legg deg ned ved siden av den, la den føle nærheten og få sovne inn i fred.» Kroppen har nemlig en veldig visdom i forhold til dødsprosessen. Den viktigheten skal vi alliere oss med, ikke kjempe mot.

– Du nevnte «tapt slag». Medisinsk personell må ikke oppleve en naturlig død slik: Det er ved å forlenge livet unødige du taper slaget! Eller ved å forkorte det.

– Her nærmer vi oss vel ordet på

Hvor gammelt er det?

Alderen på linkledet fra Torino, som ifølge tradisjonen er svetteduken fra Jesu grav, vil først kunne bli kjent ved årsskiftet, ifølge erkebiskopen av Torino, kardinal Anastasio Ballestro, og lederen for den vitenskapelige undersøkelse av linkledet, professor Luigi Gonella. Først etter omfattende undersøkelser ved British Museum vil man kunne si noe «endelig» om linkledets alder.

KNA

Moderne kristne mindre gavmilde

– Det er et paradoks at de kristne organisasjonene sliter med dårlig økonomi i en tid da det private forbruket blant kristenfolk er større enn noensinne, mener forstelektor Oskar Skarsaune ved Menighetsfakultetet. – De første kristne levde svært annerledes enn folk flest. Ganske sikkert

er det en sammenheng mellom deres levemåte og den kolossale veksten som kirken opplevde de første århundrer av vår tidsregning... De kristne ble lagt merke til fordi de levte etter sine høye idealer, idealer som mange delte, men som få utenom de kristne fulgte. VÅRT LAND

MENNESKEVERD OG DØD

5

den andre siden av det skarpe skillet du nevnte for en stund siden, nemlig aktiv dødshjelp?

– Selve ordbruken er jo nifs! Den minner meg på en måte om militær ordbruk – der snakkes det om «generasjoner av våpener» og «våpenfamilier»!

– Man pakker det farlige eller vonde inn i harmløse hverdagsord, svekker alvoret i en sak ved å koble inn et ord med positive assosiasjoner.

– Nettopp! Slik ordbruk er farlig fordi ordene gjør noe med oss. Aktiv dødshjelp er drap, enten det skjer i form av såkalt hjelp til selvmord – ved å skaffe medikamenter i dødelige doser f.eks. – eller ved at lege eller annet helsepersonell gir pasienten en dødelig dose medisin direkte.

– Aktiv og passiv dødshjelp er to helt forskjellige verdener, og får vi inn i vårt lovverk en passus som tillater aktiv dødshjelp, overskrider vi en grense som det er livsviktig ikke å gå over. Hans Olav Tungesvik var inne på nettopp det i et radio-program, og han har min fulle støtte.

– Har du selv opplevd å bli bedt om å gi hjelp til selvmord?

– For noen år siden ba en venn, som visste at han kun hadde måneder igjen å leve, om nettopp det: Jeg skulle skaffe tablettene, tidspunktet ville han selv velge. Det kom nokså bardus på meg, og jeg ba om betenkningstid, men ble fort klar over at jeg hverken kunne – eller ville – gi ham det han ba om. I et slikt tilfelle er det godt å vite at det finnes en lov som støtter ens motstand mot å hjelpe et annet menneske til å ta sitt

Bergljot Borresen: «Får vi en passus i vårt lovverk som tillater såkalt aktiv dødshjelp, overskrider vi en grense det er livsviktig ikke å gå over.»

eget liv. Jeg ba min venn om å snakke med sin lege – jeg visste nemlig at han hadde en lege av den sjeldne sorten som det går an å snakke med.

– Han kom tilbake fra den samtalen som et nytt menneske: Han hadde fått snakket ut om sin angst for dødsprosessen, hadde fått vite at han kunne få dø hjemme, som han ønsket, at smertene kunne lindres i stor grad og så videre. Frykten for det ukjente var tatt fra ham.

– Jeg fikk følge med på nært hold på det veistykket han hadde igjen, og det ble en overveiende god opplevelse. Han fikk en fredelig og verdig død. Og jeg har ofte tenkt på

det etterpå: Hadde jeg gitt ham det han ba om den gangen, hadde han jo ikke fått det han trengte.

– Vi er etterhvert blitt flinke til å ville manipulere med livet både ved dets begynnelse og ved dets slutt, gjøre oss til herre over det i stedet for å være dets tjenere...

– Utvilsomt! Enkelte begynner å oppfatte seg som et slags renovasjonsvesen som skal «hjelpe» andre som «bare lider» til å dø. Berthold Grünfeldt har f.eks. kalt overdosedødsfall blant narkomane for en «sænering». Kan det være at helsepersonell innerst inne ønsker å gjøre det lettere for seg selv? Friske mennesker har ofte ikke lært å forholde seg til kronisk syke som, kanskje i årevis, lever i dødens nærhet. Vår kultur synes å mene at et liv i dødens nærhet er værre enn å være død!

– Da NRK for en tid siden tok opp temaet aktiv dødshjelp, var det en spesiell episode som liksom ble hengende i meg: En syk gammel dame i sin stol – hun led av tre kroniske sykdommer, trengte hjelp til det meste, dog ikke til å tenke, for hun hadde klare tanker og standpunkter for aktiv dødshjelp. Flere ganger i løpet av den korte samtalen brukte hun ordene «ikke menneskeverdig» om sitt liv som alvorlig kronisk syk, og hver gang ordene falt, hugg det liksom i meg: Dette har du ikke suget av eget bryst, dette er et slags ekko fra et samfunn som er blitt «menneske-uverdige», som er blitt skremmende hårdt og kaldt, og som ikke synes å ha plass til annet enn det friske og freidige og det som «lønner seg». Som

Våre innvandrere — hva kan de lære oss?

«Hos innvandrere kan vi lære mye om familiesolidaritet og arbeidsmoral, — lite sytning og mye fellesskap.» sier Gunnar Skirbekk, professor i filosofi ved Universitetet i Bergen. I en samtale med bladet «Vi over 60» peker han på at det hverken er en dekadent overklasse eller en oppgitt underklasse som kommer hit, men mennesker med god driv.

«Vi bør være oppmerksomme på den politiske sprengkraften i blanding av kulturer.» sier Skirbekk. «Derfor er det viktig at innvandrerne raskt får mulighet til å bli en del av det norske samfunnet, gjennom skole og arbeidsliv.

Vi skal huske på at de betaler for andres gamle på institusjon, mens de gjerne selv lever i storfamilier og tar seg av sine eldre der. Føler de seg som en del av fellesskapet, vil det være lettere å gi til fellesskapet.»

President Kaunda inn for massiv AIDS-informasjon

«I Afrika har Aids spredt seg som en prairiebrann,» skriver Kurt M. Campbell i The Christian Science Monitor. Ekspertene mener at «massive opplysningskampanjer er nødvendige for å avverge en epidemi».

I et intervju i Vatikanradioen for en tid siden gjentok Zambias president Kenneth Kaunda sin tidligere oppfordring om felles

6

snakker om «eldrebølgen» som om det skulle dreie seg om selve syndfloden!

— Jeg tror du er inne på noe viktig der. Når et sykt menneske ønsker å dø, enten på grunn av sterke plager eller høy grad av hjelpeløshet, da er det først og fremst en flengende kritikk av omsorgsapparatet! Når et sykt menneske føler seg ensom, forlatt, til overs og til bry — engster seg for neste måltid, neste stell — da inntreer en blanding av håpløshet og selvforakt som gir dødsønsker. Kronisk sykes ønske om å dø før kroppen er klar til å dø, må ses på på samme måte som selvmordskandidater med psykiske lidelser. Dødsønsker hos kronisk syke er et psyko-sosialt tilleggsproblem og derved en utfordring til omgivelsene, til hjelpeapparatet — og til friske mennesker. Det kunne sies mengdevis om hvordan vi bør reorganisere samfunnet for å gjøre det mer levelig og mer «mennesket verdig». Om det å våge å «bry seg», blant annet. Vi må ganske enkelt forhindre at folk føler seg til overs! Og vi må slutte å nedbygge hjelpeapparatet på alle bauger og kanter.

— Jamen vi mangler midler, sier politikerne. Kassen er tom, heter det.

— Kom ikke med pengene! Vi har aldri vært så rike som nå, totalt sett. Det hele er et spørsmål om hva vi bruker ressursene til. Tenk f.eks. på Fransiskushjelpen, en hjelpeorganisasjon som bruker maksimalt av arbeidskraften på dem som trenger hjelp, og minimalt på «organisasjon». I motsetning til det generelle

helsevesen som er altfor profesjonalsert og byråkratisk.

— Opinionsundersøkelser viser at stadig flere stiller seg positivt til aktiv dødshjelp: for 10 år siden var rundt 25% av de spurte for slik «hjelp», i dag er tallet 50%.

— Kanskje de tallene først og fremst viser at flere har fått grunn til å frykte å bli hjelpeløse i et avhumanisert samfunn?

— Meget mulig. I Nederland f.eks., hvor man til en viss grad praktiserer aktiv dødshjelp — dog kun etter strenge interne kriterier — viser en meningsmåling blant beboerne i landets syke- og aldershjem at hele 68% av dem fryktet for at deres egne liv en dag ville bli avsluttet uten deres vitende og vilje. Hele 93% av de spurte var mot aktiv dødshjelp, selv om den var ønsket av pasienten.

— Gudskjelov! Da er jo den helsepolitiske opportunismen allerede avslørt. Den såkalte «hjelpen» blir et subtilt press på folk som ønsker å leve til døden kommer på naturlig vis. De kan komme til å føle seg som en direkte belastning på andres krefter og samfunnets ressurser, hvilket igjen kan føre til at det skal moralsk mot til for å leve til en dør!

— Jeg vet at du har tenkt meget over disse vanskelige tingene?

— Ja, det har jeg; både fordi jeg gjennom de siste 10 år har måttet følge gode venner frem til døden, og fordi jeg selv har vært syk i noen år.

— Da jeg hørte deg i «Sånn er livet», bet jeg merke i noe du sa om gleden: Vekst i glede er mulig på et hvilket som helst stadium av en syk-

dom, sa du. Hva består slik glede i?

— Jo skjørere man opplever livet, jo klarere ser man det — man ser storheten og skjønnheten i skaperverket på en ny måte. Selv en syk kan i perioder oppleve en slags «animalsk velvære», oppleve at det «å være kropp» er godt. Da kan man føle seg i slekt med indianske mystikere som omfavner jorden i en slags tullete, ekstatisk forelskelse i selve livet. Eller som det er blitt sagt om Glasunovs musikk: «den avspeiler gleden over et perfekt anrettet univers».

— Og den som anrettet det, var «gledens Herre» som det heter i salmen...

UKJ

«Hvile i Guds hender» av Käthe Kollwitz.

opplysningstiltak mot AIDS i Afrika. I oktober i fjor bidro Kaunda til en mer åpen dialog om disse tingene da han gjorde kjent at hans sønn var død av AIDS. Det var «en modig gest,» skriver Kurt Campbell, for «det var første gang en afrikaner av verdensry åpent vedgikk at et medlem av hans familie var blitt rammet av denne sykdommen.»

CARITAS INTERNATIONALIS

USAs biskoper om hyrdebrev

Under sitt møte i sommer diskuterte den amerikanske bispekonferanse sitt eget forslag til hyrdebrev om kvinnene i Kirken: «Partners in Ministry» (se St. Olav nr. 8 for brevets «innhold»). Ifølge rapporter fra møtet var det stor støtte blant biskopene for det foreliggende forslag, men en

del biskoper ønsket sterkere vektlegging av morskallet og klarere forsvar for Kirkens lære om prevensjon og om «prestekallet kun for menn». Noen biskoper fant at avsnittene om bl.a. unnskyldning for tidligere tiders dårlige behandling av kvinner til dels inneholdt for sterke «kraftsaver mot prestene».

AMERICA

Aktiv dødshjelp — «nådedøden»?

7

«Det gikk som et lyn gjennom meg, og jeg begynte å studere fenomenet i en større sammenheng,» sier Øyvind Foss om bakgrunnen for hans engasjement i temaet «Aktiv dødshjelp»: Ved et psykiatrisk sykehus i Heidelberg, der han i sin tid var studentprest, fikk han se en minneplate over eutanasiens ofre under krigen, de som var innvilget «nådedøden» fra 1939 — 45.

De som ikke er unge lenger, vil kanskje huske en radikal Oslo-prest ved navn Øyvind Foss: Han som deltok aktivt i studentopprøret i Berlin og skrev spennende rapporter hjem — i aviser og bøker. Nå er han blitt femti — og veletablert sokneprest i Danmark. Ikke fordi han ikke trives i Norge, men fordi Danmark har gitt ham en enestående sjanse til å kombinere prestegjeringen med virksomhet som forsker og foreleser ved Århus universitet.

Hans nyeste forskerarbeid om aktiv dødshjelp er støttet økonomisk både av Nordisk Råd og av Tyskland, og Videnskapsakademiet i Århus har gitt støtte til en nylig utkommet bok med den utfordrende tittelen: «Drap i vitenskapens navn.» En populærvitenskapelig utgave kommer på norsk til høsten.

Selv ser han en forbindelseslinje fra opprøret i 68 og fram til dette dagsaktuelle temaet, forteller han i en samtale med Nationen's Kari Gåsvatn. Interessen for temaet aktiv dødshjelp ble vekket alt under studentopprøret, men støtet til å gjøre noe mer med det fikk han i Heidelberg. Å være studentprest innebar nemlig sjelesorg ved universitetsklinikkene. En dag fikk han ved et

psykiatrisk sykehus se en minneplate over eutanasiens ofre under krigen, de som var innvilget «nådedøden» fra 1939 til 1945.

«Det gikk som et lyn gjennom kroppen min, og jeg begynte å studere fenomenet i en større sammenheng. Selv om jeg langt på vei kan ha forståelse for aktiv eutanasi i bestemte tilfeller, er vi nødt til å kaste blikket bakover og ha et historisk perspektiv på debatten,» sier Øyvind Foss. Og viser til at det alt i 1920 var en høyesterettsadvokat og en medisinprofessor i Tyskland som av humane og økonomiske grunner foreslo å innvilge dødshjelp til håpløst syke mennesker, inklusive håpløse sinnslidende og «kriminelle asosiale». Dette var før nazistenes tid, og det ble brukt humanistiske argumenter, akkurat som i dag.

Jeg har ikke vansker med å se at det finnes ekstreme tilfelle hvor dødshjelp fortøner seg moralsk. Men vi må ha et helhetssyn på livet, som noe som skal forsvares og vernes om så lenge som mulig. I de fleste tilfelle vil dessuten passiv dødshjelp, det å slå av respiratoren eller la være å fortsette behandlingen, være tilstrekkelig, selv om grensene kan være hårfine. Det farlige er

imidlertid å lage en lov med utgangspunkt i ekstreme tilfelle.

Selv om dødshjelp kan virke aldri så human i enkelttilfeller, vil den, — dersom den legaliseres, — gjøre oss til et mer inhumant rettssamfunn. Vi har ingen garanti for at ikke dødshjelp vil foregå i liten målestokk i et samfunn med lite penger og lite folk i helsevesenet, sier Foss, som har registrert at man i Tyskland er mye mer på vakt mot aktiv dødshjelp enn for eksempel i Nederland, fordi sporene fra nazitida skremmer.

Hva er dessuten ekstreme tilfelle? spør han. I hvor stor grad er en person selv i stand til å ta standpunkt? Mange syke føler seg som en stor belastning og venter på den store befrielsen. Men ønsket om å dø den ene måneden kan forandre seg til et ønske om å leve den neste. Døden er — også for vitenskapsmannen — et mysterium. Det fins ingen opplagte forklaringer på hvorfor en sykdom utvikler seg som den gjør, det er alltid overraskelsesmomenter.

Når en så stor prosent av det norske folk går inn for å legalisere aktiv dødshjelp, er det fordi de ikke har tenkt gjennom spørsmålet, tror Øyvind Foss. Han er også forbauset over at Humanetisk Forbund fører an her, fordi humanistisk etikk i Europa er sterkt influert av kristne grunntanker. Vi må ikke kutte over forbindelseslinjene til det i Europa som har forent kristendom og humanisme!

Fra Nationen

Igjen ordensfolk i Tsjekkoslovakia

For første gang på mange år har myndighetene i Tsjekkoslovakia gitt tillatelse til at kvinnelige ordensfolk får utøve sin tjeneste og sitt kall. Det dreier seg om 500 kvinnelige ordensmedlemmer som i første rekke skal pleie syke og eldre ordenssøstre, opplyses det på kirkelig hold i Praha. Også den katolske «kirkeavis» i Øst-Berlin bringer denne nyheten og gir i den forbindelse uttrykk for at denne «statlige tillatelse» gir håp om at de tsjekkiske

myndigheter vil innse at de, like lite som myndighetene i DDR, har råd til å gi avkall på katolske ordenskvinnens uselvske innsats.

Tidlig i sommer fikk Kirken, etter lange forhandlinger, lov til å vigsle tre biskoper – ingen av de tre er medlemmer av presteorganisasjonen *Pacem in Terris*, som er knyttet til og kontrolleres av kommunistpartiet.

KNA

Mot alle odds

Erkebiskopen i Praha, kardinal Frantisek Tomasek, håper at paven skal få komme til Praha i oktober/november neste år i anledning av saligkåringen av den hellige Agnes. «Det ville være den største gave for kirken i Böhmen, Mähren og Slovakia,» sa den 89 år gamle erkebiskopen i en samtale med den italienske avisen «Avenire» nylig. Han medga dog at dette var «et håp mot nesten alle odds», men understreket at «for troen er alt mulig».

«Det er skjedd lite og intet nytt etter at den nye partisjefen, Milos Jakes, overtok i desember i fjor . . . Riktignok snakkes det på regjeringshold om demokratisering, perestrojka, glasnost og så videre, men det blir med ordene. Likevel er det visse nye fenomener å øyne som står i klar kontrast til situasjonen for bare to-tre år siden, og et av de tydeligste tegnene er aktiviteten på katolsk side,» sa den kjente forfatteren og dissidenten *Vaclav Havel* i en samtale for en tid siden med *Jonathan Luxmoore*, Øst-Europakorrespondent for ukeavisen *National Catholic Register* som utkommer i Los Angeles.

Med i samtalen var også en annen høyst representativ systemkritiker, nemlig den katolske presten *Vaclav Maly*: I 1979 fratok myndighetene ham den statlige tillatelse til å virke som prest på grunn av hans engasjement i «Komitéen til forsvar for urettferdig forfulgte» (VONS). Maly, som også har sonet åtte måneder i fengsel, livnærer seg i dag som vanlig arbeider:

Fengselsstraff på opptil to år truer dersom han utdeler den hellige kommunion eller bare stiller i messeklær.

St. Olav bringer en sammenfattet og forkortet utgave av intervjuet.

MALY (plukker opp trådene der Havel slapp): Aktiviteten på katolsk side begynte i det stille allerede i slutten av sytti-årene, da de troende innså at det var opp til dem alene om troen skulle bevares, og at det ingen hjelp var å vente hverken fra Moskva eller fra Vesten.

Da vår nåværende pave ble valgt for snart ti år siden, stod det klart for katolikkene her i øst at nå hadde Kirken for første gang en leder som virkelig forstod deres situasjon, og som kjente det kommunistiske systems virkemidler og mål. Det betød en voldsom oppmuntring for dem, og styrket erkebiskop Tomaseks stilling som kirkelig leder og samlingspunkt. Det klareste uttrykk for

denne nye tillit til de religiøse lederes vilje til å forsvare de troendes rettigheter, er den voldsomme oppslutningen det 31-punkts «bønneskrift» om religionsfrihet i vårt land har fått siden det først ble lagt frem på selveste Langfredag i våres. (Se St. Olav nr. 4-88).

Lei tingenes tilstand og hykleriet

— *Det er svært hårde kår for katolikkene i Tsjekkoslovakia, men er det ikke en hjelp å ha det katolske Polen til nærmeste nabo?*

MALY: Det er umulig å sammenligne situasjonen i de to land. Det moderne Tsjekkoslovakia består av to store folkegrupper: Blant tsjekkerne er katolikkene i mindretall,

hos slovakene utgjør de et flertall. Overfladisk sett ligner den kirkelige situasjon i Slovakia på den i Polen, særlig når det gjelder 'likhetstegnet' mellom katolisisme og nasjonalitet.

I Böhmen og Mähren derimot er katolikkene i mindretall, og den religiøse renessanse der har andre grunner enn nærheten til Polen. Vårt samfunn er splittet. Og innbyggerne er behersket av et slags hykleri som gjenspeiler seg i det dype skillet mellom den «private» og den «offentlige» sfære: På jobben later man som man er for regjeringens politikk – av engstelse for repressalier; i helgene lever man et annet og friere liv hvor man mer gir uttrykk for det man egentlig mener.

Han bekreftet at ingenting har forandret seg i forholdet mellom kirke og stat under den nye partisekretæren Milos Jakes. «Menighetene er fremdeles under sterk kontroll fra myndighetene. Religionsundervisning er stadig forbud.» Men: «Vi krever rett til å være kristne i alle 'deler' av vårt liv, og ikke bare når staten gir sin tillatelse.» 10 av landets 13 bispedømmer har vært utten biskop i 20, delvis også 30 år, sa kardinal Tomasek. KNA

Baptist parlamentsmedlem i Ungarn
Janos Viczian, som både er president i Baptistunionen i Ungarn og i landets fellelråd for «frikirker», er nylig valgt inn i det ungarske parlamentet. Han etterfølger Jozsef Szakacs, som er prest i Adventkirken. Viczian opplyser at det er første gang en baptist har fått et slikt politisk verv, som han deler med kun noen få andre utvalgte kristne ledere. Av de 352 setene i parlamentet er syv reservert ledere med tilknytning til religiøse grupperinger. NØP

Abort-spørsmålet i Irland

En større undersøkelse utført av parlamentskommiteen for kvinnens rettigheter i Irland viste at 58% mener abort bør tillates når kvinnens liv er i alvorlig fare under svangerskapet. Det samme gjaldt om kvinnen hadde vært utsatt for voldtekt eller incest. CATHOLIC HERALD

TISK HÅP – MEN RENESSANSE FOR TROEN

9

En god del unge mennesker er lut lei både tingenes tilstand og det stadike hykleriet, og for mange av dem betyr Kirken en mulighet til å vise sin sanne identitet. Samtidig gir den en fast ramme om et fellesskap, man er ikke alene. Det ser jeg som hovedgrunnen til den katolske kirkes renessanse i dagens Tsjekkoslovakia. Men det finnes også andre grunner. Mange føler at systemet ikke har innfridd det det lovet: Dagens politikere gir ikke andre håp eller visjoner enn at det kanskje likevel skal lykkes å opprettholde levestandarden! Så søker mange etter håp andre steder. Rent generelt kan man si at kirkene er de eneste institusjoner som er uavhengige av den offisielle ideologi. De kan forkynne andre verdier og kan gjøre det på en legal måte.

– Men er ikke dette nokså likt situasjonen i Polen for tyve år siden da intellektuelle og arbeidere gjenoppdaget sin interesse for Kirken, først noe vagt og uartikulert, men nå både klart uttalt og sikkert forankret?

MALY: Vi er ikke så heldig stillet. Her hos oss er det først og fremst unge intellektuelle som tiltrekkes av den katolske kirke, den delen av samfunnet som er mest opptatt av nøkkelspørsmålene: Hva trenges i fremtiden? Hva må gjøres for å bevare håpet? Blant arbeiderne og bøndene finner man ikke i samme grad disse religiøse impulser, der når ikke Kirken frem i dag. Mens den religiøse renessanse er åpenbar i byene, dør Kirken på landsbygden i Böhmen og Mähren.

August 1968: tunge panservogner i Prahas gater. «Jeg hører selv til den generasjon som opplevde 1968 på kroppen, for oss er hendelsene den gang viktige.» sier undergrunnspresten Vaclav Malý.

– Hvem støtter i det hele tatt systemet?

HAVEL: Det er et meget komplisert spørsmål. Jeg tror at enhver – i «små doser» av sin eksistens – støtter systemet. Men i virkeligheten støtter ingen det, og ingen tror på det. Selvsagt finnes det mange opportuniste – folk innen byråkratiet som sikrer seg en jobb. Men virkelig systemtroende finnes ikke, derimot finnes det kynikere som samarbeider fordi det er nyttig for dem. Alle deler den oppfatning at den eneste garanti for demokratiet er et pluralistisk politisk og økonomisk system, men de taler sjelden om det. De passer jobben sin og vokter seg for å komme i konflikt med systemet og dets by-

råkratiske strukturer. De tror ikke på systemet, men understøtter det likevel daglig – ved å tie.

– Er dette «passive samarbeid» en slags dominerende ideologisk mote?

HAVEL: Jeg vil ikke bruke ordet ideologisk. Folk er imot et totalitært system – det gjelder generelt. De tror på demokrati, på politisk, åndelig, økonomisk pluralisme, men det er også det hele. Jeg kan ikke finne noe konkret aspekt eller synspunkt som kan sies å dominere i vårt samfunn.

MALY: Det stemmer. Folk tenker ikke ideologisk, de er pragmatikere. De vet nøyaktig hvor grensene går, og hvilke konsekvenser det har om de krysser dem.

Stendals syndrom i Firenze

Bystyret i Firenze har bevilget penger til medisinsk forskning i forbindelse med at byens store kunstsskatter, ikke minst frescomaleriene i kirkene, påfører turister fysiske plager! Navnet på lidelsen stammer fra 1800-tallet og den franske forfatter Stendal som heller ikke tålte de skønne kunster. Pussig nok er det bare ikke-italienere som rammes av plagene, som medfører kvalme, besvimelse og hukommelsestap.

CATHOLIC HERALD

Kirkelige OL-forberedelser i Seoul

Misjonærer og prester i Den lutherske kirken i Korea (LCK) forbereder seg på stor tilstrømming av lutherske deltagere og gjester fra alle verdens kanter når verdens beste friidrettsutøvere møtes til dyst i månedskiftet september–oktober.

Lutheranere som deltar i lekene, blir oppfordret til å besøke den lutherske kirken i Seoul, både på gudstjenester på engelsk og på koreansk, og for å høre om hvordan kirken arbeider i Korea.

NØP

New Zealand får sin første maori-biskop

Maoriene, New Zealands opprinnelige innfødte befolkning, har nå fått sin første biskop. Den 34-år gamle biskop er spesielt interessert i at maori-katolikkene får mulighet til å praktisere sin tro i samsvar med maorienes kulturelle tradisjoner.

CATHOLIC HERALD

«Charta 77»: ikke ideologi, men menneskerettsvern

– «Charta 77» forsøkte å rette den offentlige oppmerksomhet mot beskyttelsen av de fundamentale menneskerettigheter. Hvordan er «Chartas» innflytelse i dag, og hva prioriteres?

MALY: Det nåværende tall på «Charta-undertegnere» er lite, bare ca. 1000. Men det betyr ikke at «Charta 77» ikke har hatt noen innflytelse. I vårt samfunn er det nemlig svært viktig å si sannheten, kalle tingene ved deres rette navn. Og det var nettopp det chartistene begynte å gjøre: De beviste at det er mulig å leve fritt.

Dertil kommer at «Charta» ikke er opposisjon i den forstand at man tilbyr et annet system eller politisk program. Det vi vil, er at vår regjering skal overholde de menneskerettigheter den ved avtaler og overenskomster har forpliktet seg på. «Charta 77» omfatter mennesker med svært ulike overbevisninger: sosialister som er blitt utestengt fra partiet, katolikker, protestanter, uavhengige ånder og mange andre. Det eneste som virkelig teller for oss, er respekten for individet. Erfaringen har lært oss at kommunismen og dens ideologi ikke respekterer de menneskelige verdier og menneskeverdet. Vår protest mot overgrep er ikke bare uttrykk for solidaritet med de forfulgte, erfaringen viser nemlig også at det nytter å protestere.

Og en viktig ting til: Gjennom våre samtaler og diskusjoner «lærer» vi selv hva demokrati er. Det finnes

ikke noe demokrati i vårt samfunn, myndighetenes forsøk på å gi inntrykk av at folket står bak partiets og statens beslutninger, er bare et spill.

HAVEL: Vi må heller ikke glemme at selv om «Charta 77» ikke står for noen politisk ideologi eller et eget program, så betyr ikke det at gruppen ikke støtter folk som står for slike ting og søker å virkeliggjøre dem. Retten til å «leve politisk» og til å uttrykke sin politiske overbevisning er en grunnleggende menneskerettighet. Det er den vi støtter.

Vis solidaritet – også av egeninteresse!

– 1988 er et minneår for flere viktige hendelser i Tsjekkoslovakias historie: i 1918 ble den tsjekkiske republikk proklamert, i 1948 kom den kommunistiske maktovertagelse og i 1968 Warszawa-pakt-landenes invasjon. Hvilke budskap kan verden lese ut av disse hendelsene?

MALY: Myndighetene er svært engstelige for å gjøre noe som kan utlegges som en slags appell til året 1968. Befolkningen deler ikke akkurat denne oppfatning. Jeg hører selv til den generasjon som opplevde 1968 på kroppen, for oss er hendelsene den gang viktige. Den yngre generasjon har liten kjennskap til det som skjedde den gang, så årsdagen er ikke så viktig for dem.

En av de grunnleggende svakheter i den tsjekkiske nasjon er at den ikke har noen utpreget nasjonalfølelse. 70-årsdagen for uavhengigheten byr

på en anledning til å styrke nettopp den følelsen. Da ville vi også kunne vurdere de siste tyve årene på en annen måte.

HAVEL: Alle de nevnte minnedagene gjelder hendelser som har fått innflytelse for «retningen» i europeisk historie. Vi har fundert meget over dette, og over hvordan vi kan få vist den universelle betydning av disse «øyeblikk» i vår nyere historie.

Jeg vil gjerne understreke følgende punkt: Å vise interesse for våre problemer og solidaritet med oss, er ikke bare en medfølende gestus som f.eks. hjelp til en fattig venn. Engasjement i vår skjebne er i alle nasjoners interesse – og særlig de europeiske. Øst-Europas problemer er jo ikke bare «lokale» problemer, de er universelle. Hvis det ikke er fred i Øst-Europa, er det ikke fred i Europa og ikke fred i verden.

Viktig vitnesbyrd

– Tsjekkoslovakia, Polen og Ungarn er alle gamle kristne land. Har paven rett når han antyder at det finnes en spesifikk «slavisk» form for kristendom, en kristendommens «annen verden» som nå melder seg?

MALY: Paven ser klart at Kirken er sterk der hvor den lider. Der er troen dypere og mer fylt av håp. Og jeg er enig med ham når han snakker om en spesiell sort tro – en «annenverdens»-tro. Det betyr ikke at vi kan være profeter for resten av verden. Det vi gjør, er å avlegge vitnesbyrd om en spesiell situasjon.

Paven ser meget klart at vi har

Søndagsfeiring uten prest

Vatikanet har utarbeidet retningslinjer for søndagsfeiring uten prest. I dokumentet heter det blant annet at når man feirer «ordets gudstjeneste» uten prest til stede, kan diakoner og legfolk dele ut hostier som er konsektrert ved i en tidligere messe.

KNA

Paven til Ungarn

Primas for den katolske kirke i Polen, kardinal Laszlo Paskai, har invitert pave Johannes Paul II til et pastoralbesøk i Ungarn. Paskai kom med invitasjonen under en gudstjeneste i katedralen i Budapest ved avslutningen av feiringen av 950-årsdagen for den hellige Stefan av Ungarns død. Vatikanets «spesial-nuntius for

øst-europeiske spørsmål», erkebiskop Francesco Colasuonno, var blant de innbudte gjester ved jubileumsfeiringen.

Mer enn 10.000 troende deltok i gudstjenesten til ære for den hellige Stefan som anses som grunnlegger av den ungarske stat, og som æres som landets skytshelgen.

KNA

Den 89-årige kardinal Frantisek Tomasek er blitt et symbol på Kirkens voksende selvbevissthet i Tsjekkoslovakia. I de senere år er han blitt stadig mer frittalende overfor det anti-kirkelige regimet.

denne funksjon for våre vestlige venner. De føler på sin side behov for å hjelpe den tredje verden med all dens nød og fattigdom. Men det er fare for at våre vestlige venner søker etter kommunistiske løsninger. Vi kan personlig attestere hva det marxistiske system virkelig innebærer, og hvilke farer som skjuler seg i det. Det gjør vår rolle særdeles viktig – nettopp for den tredje verden.

Men vi føler også solidaritet med de kristne i Sovjet og tar dem med i

våre forbønner. Vi vet meget godt at de lider mer enn vi i Mellom-Europa – ikke bare katolikker og unierte, men også ortodokse kristne, baptister og protestanter. I vårt land har vi også unierte og ortodokse; i det østlige Slovakia er den unierte og den ortodokse kirke til og med slått sammen. Staten benytter den ortodokse kirke til å undertrykke de unierte, og det fører til spenninger mellom katolikker og ortodokse. Likevel føler vi at vi må ta vare på solidariteten med kristne av andre konfesjoner.

Sannheten – «de maktløses makt»
– I det De har skrevet om Mellom-Europa bruker De uttrykket «de maktløses makt». Hva mener De med det?

HAVEL: Jeg tror at mange mennesker som lever i Vestens åpne samfunn ikke egentlig forstår hvilken viktig rolle sannheten spiller under totalitære forhold. Egentlig er det likegyldig om f.eks. et tusen eller en million mennesker undertegner «Charta 77.» Det viktigste er om de har sannheten på sin side eller ikke. Sannheten har både en direkte og en usynlig innflytelse – den er en spesiell sort makt. Det er ikke så lett å forstå for folk i de vestlige land hvor makten avhenger av stemmetall og av styrken hos de enkelte partier og politikere.

MALY: Hovedondet her hos oss er ikke den «forgiftede» informasjonen – alle er fullt klar over at på det punkt står det dårlig til! Å kalle tingene ved deres rette navn, si sannheten – det er det viktigste.

– Men alle kan ikke åpent si sannheten og velge motstandens vei; det kan til tider være stikk imot all sunn fornuft. Hvordan kan man kombinere denne begrensningen og et ærlig liv?

MALY: Jeg vil ikke moralisere på andres vegne, – jeg føler hva mitt eget ansvar innen vårt slette samfunn er. Men hvis jeg skulle si noe almenlydig om hva det innebærer å leve ærlig under slike forhold, ville jeg si følgende: Du må si sannheten, du må stille deg på de forfulgtes side; du må ikke jatte med i de løgner

Religion for idealister?

En helsides artikkel nylig i avisen «Junge Welt» — organ for den øst-tyske ungdomsorganisasjonen «Freie Deutsche Jugend» — var viet frigjøringsteologien i Latin-Amerika. Artikkelen kaller frigjøringsteologien «et mobiliserende element i kampen for fred, demokrati og sosiale

fremskritt». Det heter også at selv om «enkelte representanter for frigjøringsteologien har beskjeftiget seg med Marx,» er de «langt fra marxister». Begrunnelsen er følgende: «Marxismen er jo en helt og holdent materialistisk verdensanskuelse, mens enhver religion har sitt utgangspunkt i idealistiske oppfatninger.» KNA

Det nye testamentet skal trykkes i Sovjetunionen

Det er blitt kjent at det russiske forlaget som utgir tidsskriftet «V mire Krug» nå vil utgi Det nye testamentet som serie. I så fall vil det bli første gang etter revolusjonen at et russisk forlag trykker en vesentlig del av Bibelen.

CATHOLIC HERALD

12

ledelsen forkynner. Men som sagt, jeg kan ikke kreve at alle landets borgere skal spille dissidentens rolle. Enhver har sine personlige forhold og livsomstendigheter å ta hensyn til.

HAVEL: Nei, det er umulig å

formulere en almenyldig modell for hvordan folk skal forholde seg. Situasjonen er så forskjellig for alle. Likevel er jeg av den oppfatning at alle fremdeles både vet og føler svært godt at visse ting er rett og visse ting er urett...

Hårde kår for de troende i Tsjekkoslovakia

I desember i fjor la biskop Jan Korec, «undergrunnsbiskop» i Slovakia (tsjekkosllovakiske myndigheter nektet å godkjenne hans ordinasjon), frem en lengre rapport om Kirkens stilling i Tsjekkoslovakia gjennom de siste 40 år. Rapporten var formet som et brev til redaktøren for partiorganet *Rude Pravo*, og var ment som svar på tidligere artikler i avisen, som hadde hevdet at det ikke forekom religiøs forfølgelse i landet. Ryktene stammet fra «visse kretser i Vatikanet» som viser «manglende godvilje når det gjelder å løse kontroversielle eller åpne spørsmål,» hevdet avisen.

Det engelske tidsskriftet *The Tablet* trykket før jul i fjor en sammenfatning av biskop Korecs rapport, og vi gjengir noen punkter fra denne nokså forstemmende lesning: Det er lite som tyder på at situasjonen er særlig forandret siden den gang: En rapport i tidsskriftet *Newsweek* (29. august 1988) bekrefter «punktene» i biskop Korecs brev.

Biskop Korec begynner sin rapport med «saken om Dr. Kromeny», den eneste lepperson som var invitert til bispesynoden høsten 1987. Han ble nektet utreise, *Rude Pravo* startet en bakvaskelskampanje mot ham: Han var bl.a. dømt til 14 års fengsel for landssvik av en militærdomstol, skrev avisen. Det stemte forsåvidt, men det avisen ikke nevnte, var at dommen falt i «deformasjonstiden» i 50-årene da bl.a. også Gustav Husak, inntil i våres landets president, ble idømt fengselstraff av en slik domstol.

Så går rapporten over til hovedemnet: påstanden om at det ikke foregår forfølgelse av kristne, og at det ikke er noen konflikt mellom staten og Kirken. I den forbindelse påpeker biskop Korec følgende: Siden 1948 er det ikke gitt tillatelse til andre religiøse publikasjoner enn små utdrag av Bibelen, katekismer og en salmebok; å feire messe i et privathjem er ensbetydende med kriminell handling; prester må ha statlig tillatelse for å høre skriftemål; unge troende mobbes; å utdele kommunion på sykehus og aldershjem er forbudt eller forbundet med alle slags hindringer; skolene har intensivert den obligatoriske anti-religiøse opplæring; antallet studenter staten har latt få begynne ved presteseminarene, er under det som trengs for «holde» tallet på prester (gjennomsnittsalderen for prester i Slovakia er 62 år), og studentene og deres slektninger har til dels «store problemer med politiet»; til tross for at grunnloven garanterer full frihet og like rettigheter uansett tro, hører diskriminering av troende «til det normale» på arbeidsplassen.

Det hører med til helhetsbildet at religiøs litteratur «behandles» under samme overskrift som pornografi i tollvesenets reglement.

«Våk opp, gå ut, gjør noe»

De er blitt et begrep, verden over, «Mødrene på Mayplassen.» Aktive, uredde, litt eldre argentinske kvinner, som står på med sine protester mot de mange, — dessverre også stadig nye — brudd på menneskerettigheter. Hvor henter de sin styrke fra — til å slåss videre? Spørsmålet ble nylig stilt til Hebe de Bonafini, — hun er lederen med stor L for Mødrene, og er nå i slutten av femti-årene.

«Jeg pleier å si at da de kidnappet barna våre, forlot de oss gravide for alltid med disse barna. Hver morgen når vi står opp, sier de til oss: «våk opp, gå ut, gjør noe!» Det er vår oppgave i livet å slåss for dem, og være side om side med mennesker som lider urettferdighet.»

Hebe de Bonafini var uten politisk bakgrunn da hun ble en av Mødrene på Plaza de Mayo. «Da de kidnappet den første sønnen min, Jorge, i 1977, ble livet mitt forandret. Jeg gikk ut på gatene og deltok i kampen og har fortsatt siden. Etter Jorge tok de Raul, og året etter, i 78, forsvant Maria Elena, Jorges kone. De var alle aktive motstandere av militærdiktaturet. I dag bor jeg sammen med datteren min på 22, hun er den eneste jeg har igjen etter at mannen min døde.»

Om hun tror på en løsning for Mødrenes sak?

«Vi tror vår bevegelse er en bevegelse for alltid, og at de fleste steder i verden, spesielt i Latin-Amerika, trenger en bevegelse som vår. Vi tror på en løsning en gang i framtida. Vi vil ikke få se den, men nye vil fortsette kampen for frihet, rettferdighet, for livet. Barna våre startet denne marsjen, vi fortsetter den.»

Fra magasinet «FOLKEVETT»

Livet er godt — sånn som det er!

«Jeg tror at det viktige i ethvert menneskes liv, det er ikke det man presterer eller det man makter å tyne ut av seg selv, — det er det man tar imot som er det virkelig avgjørende og verdifulle i livet.» sa Inge Lønning da han nylig ble lørdags-portrettert i radioens P1.

På spørsmål om hva som gjorde ham

glad, måtte teologiprofessoren og universitetsrektoren faktisk tenke noen sekunder (så godt det gjør med litt stillhet i et radioprogram!), men svarte så omtrent følgende:

«Egentlig tror jeg at det som gjør meg rimelig glad, er at jeg har forsonet meg med at livet er godt sånn som det er. Veldig mange mennesker går og tvholder

på en idealdrom om hvordan livet deres skulle ha vært. Og derfor kommer de aldri så langt at de klarer å slappe av og se at egentlig er det storartet at det er som det er: at hver dag er full av nye utfordringer, nye problemer, nye ting som man skal ta stilling til. I grunnen er det aldeles storartet at det er sånn!»

HVA SKJER I ST. OLAV FORLAG?

13

Høsten er bokflommens tid her hjemme: Fargerike kataloger fra de forskjellige forlag dumper ned i St. Olavs postkasse. Men hva med vårt eget «St. Olav Forlag»? Vi griper forlagsdirektør Johannes Bruce — Hans blant venner og kjente — i farten gjennom redaksjonens lokaler:

— *Hva skjer i forlaget for tiden, eller, sagt litt styggere: Skjer det noe hos dere?*

— Selvsagt skjer det noe hos oss! At det er en stund siden vi har latt høre fra oss, betyr ikke at vi tvinner tommer, kommer det med vennlig tyngde og ettertrykk. — Og salget har, ut fra våre forhold, vært relativt bra i den senere tid, slik at vi kan satse på flere nye bøker.

— *Som heter?*

— På møte i redaksjonskomitéen tidlig i sommer drøftet man forskjellige planer, i tillegg til de prosjekter vi allerede har gående. En bok som snart går i trykken, er Henry Nouwens *Gjøre alle ting nye*. Forlaget har lenge ønsket å presentere denne verdensberømte skribent på norsk, og vi har valgt nettopp denne boken fordi den gir slikt et godt bilde av forfatteren, og det han ønsker å formidle.

— *Og hva er det?*

— Et kortfattet svar på hva det vil si å leve et åndelig liv. Det lyder kanskje litt vanskelig, men boken er slett ikke det. Den er faktisk direkte spennende. Og vi har mer spenstig lesning for ånden på programmet:

Pater Per Bjørn Halvorsen har levert en prekensamling som vi vil sette i produksjon i løpet av høsten. Og så har samme pater bebudet en bok om messen, manus skal foreligge senhøstes. Den smakebit forlaget har fått, viser at her har man noe å se frem til!

— *Skrivende «karle», de dominikanerne.*

— Og gode sådanne — både sånn og slik! Pater Arne Fjelds bok om *Katolsk tro og kristenliv* selger fremdeles godt, og det arbeides med en ny bok i samme genre. Dessuten har pater Pollestad ting i arbeid, og også pater Aage Hauken har forespeilet noe.

— *Og selv et lite norsk katolsk forlag trenger bestselgere?*

— Bestselgere og bestselgere, vi trenger i hvert fall bøker som selger godt. Og enkelte av våre bøker selger spesielt godt: *Innhyllet i kjærlighet* av Julian av Norwich er trykket i annet opplag, og en ny bok i «serien» er innkjøpt, nemlig 60 daglige betraktninger av Augustin. Og Ung-

domsbønneboken, som kom for noen år siden, er stadig populær og skal komme i nytt opplag.

— *Det var gledelig!*

— Ja, og en annen gledelig ting: Vi arbeider med en ny utgave av Ragnhild Foss' oversettelser til nynorsk av middelalderens hymner og sekvenser. Det er i år 50 år siden boken kom ut, og i dag er den verdifulle samlingen nesten umulig å skaffe. St. Olav har fått retten til en ny utgave, og det er vi svært glade for. Boken er en skatt som fremdeles burde være å få tak i, og det blir den altså snart igjen.

— *Planer ut over dette?*

— Noen planer er så ferske at vi heller får vente med dem til en annen gang, smiler Hans før han når døren — og stikker hodet inn igjen et øyeblikk etter: «Bare så jeg har nevnt det: Vi har to småhefter under arbeid også, det ene om Kirkens sosialære, det andre om frigjørings-teologien, begge deler svært aktuelle emner, skulle jeg tro.»

— *Takk for opplysningen og takk for praten.*

Men det siste hører neppe «forlaget» som er på vei over gårdsplassen med kurs for loftsetasjen i Akersvn. 14: Forlaget ligger på et høyt nivå, må vite.

St. Olav Forlag

Landbruksøkonomi i Bibelen

I Bibelen er det naturansvaret og det sosiale fellesskapet som bestemmer over økonomien, sier Halvor Moxnes. Han er i ferd med å gi ut en bok med utgangspunkt nettopp i landbruksøkonomien i bokenes bok.

Det er i Lukasevangeliet teologiprofessoren har funnet grunnlaget for boka, som

i første omgang blir utgitt i USA. Hovedpoenget er at Bibelen springer ut av et samfunn som ikke er styrt av økonomien. Dette overfører Moxnes til dagens samfunn. Han mener det finnes muligheter til å gjøre teknologi og økonomi til tjenere for en gagnlig samfunnsutvikling også i dag.

Fra NATIONEN

Den stille majoritet

«Den populære, urbane kulturen har styrt mediene og oversett mye av de gamle verdinormene som har vært der hele tiden, utenfor rampelyset.» – Uttalelsen kommer fra en av dem som selv – mer enn de aller fleste – har vært i rampelyset: Leonard Cohen.

Lars Roar Langslet:

GEORGES BERNANOS 1888 – 1988

«100-årsjubileet for Georges Bernanos' fødsel gikk nokså upåaktet hen her i Norge, enda flere av hans viktigste bøker etterhvert er blitt tilgjengelige også i norsk språkdrakt,» skriver *Lars Roar Langslet* i denne artikkelen, som tar igjen det forsømte bl.a. ved å vise til «en fremragende ny-oversettelse – ved vår eminente Bernanos-kjenner, professor *Hans Aaraas* i Bergen – av den boken som utvilsomt er Bernanos' hovedverk: *En landsbyprests dagbok.*»

100-årsjubileet for Georges Bernanos' fødsel, den 20. februar i år, gikk nokså upåaktet hen her i Norge, enda flere av hans viktigste bøker etterhvert er blitt tilgjengelige også i norsk språkdrakt. Men selv om veimerket forlengst er passert, gir det en naturlig foranledning til å minne om et forfatterskap som ennå virker så intenst, så hvitglødende av åndelig kraftanspennelse, at en leser med åpent sinn aldri vil bli løst igjen fra denne underlige besettelsen.

I årenes løp har det vært mange feider om det har mening å tale om «katolsk diktning». Graham Greene, som mange har regnet blant bevisene på at svaret er ja, har ofte motsagt dem som regner slik: Han er en forfatter som tilfeldigvis også er katolikk, sier han. Og et stykke på vei kan han ha rett! Men om Georges Bernanos (som om hans landsmann Paul Claudel, så forskjellig fra den andre som dag er fra natt) kan det

nepe være tvil: Her inngår en dramatisk og sakramental virkelighets-tolkning av katolsk art i selve den dikteriske substans.

At han også kan gripe lesere som står den fjernt, er opplagt – men uten sans for denne tolkningen, i det minste som bærende *hypotese* i Bernanos' diktete univers, kan man vanskelig komme lenger inn enn overflaten.

Bernanos' «katolske diktning» har ingenting med fromme glansbilledskildringer eller religiøst anstrøken psykologisering å gjøre – disse to vanligste typer av såkalt kristelig litteratur utspydde han av sin munn. Det er en *metafysisk* diktning, der grunntemaet alltid er den universelle kampen mellom godt og ondt – eller for å si det riktigere: mellom hellighet og demoniske krefter, mellom Gud og Satan. For Bernanos har ingen tro på abstrakte prinsipper og «filosofenes og de lærdes Gud»; hans virkelighet er i bunn og grunn

en *personlig* verden, der Gud engang for alle har tatt bolig som sant menneske.

Hos Bernanos er helgenen det ut-satte vitne som tiltrekker den Onde som sin egen motsetning, og beseirer ham bare ved å bli ett med Kristi døds-kamp (*prisonnier de la Sainte Agonie*) og åpne seg helt for nåden. Helgenen er aldri den fromme og selvlysende helt, som alle ser opp til – i utgangspunktet er han snarere forstemmende alminnelig, ofte naiv, og blir gjenstand for andre menneskers raseri og hat nettopp fordi han driver dem til å utlevere seg, se sannheten om sitt eget liv. «Gud velger sine venner blant gjennomsnittsmenneskene og løfter dem opp til seg.»

En slik skikkelse er den navnløse sognepresten av Ambricourt, jeg-et i romanen *En landsbyprests dagbok*, som utvilsomt er Bernanos' hovedverk. Til hundreårsdagen har vår eminente Bernanos-kjenner, professor Hans Aaraas i Bergen, utgitt en fremragende ny-oversettelse av denne romanen til norsk (Gyldendal).

Det er et gripende og rystende møte – like sterkt som første gang jeg leste boken for mange år siden. Romanen er så tett, så rik på nyanser, at den helst bør leses flere ganger – det er alltid nye trekk å oppdage. Det henger også sammen med fortel-terteknikken: Vi følger den kreftsyke prestens daglige opptegnelser frem mot hans død, aner underveis den kompakte motstand som han vekker i sitt eget sogn, men skjønner bare

Denne verdenskjente kanadiske visesanger, komponist, gitarist og forfatter, utalte nylig til Aftenposten at han trodde mediene etterhvert ville bli mer fylt av stemmene til «den stille majoritet: Det er så mange utenfor de moderne storbyene med et syn på livsverdier som TV ikke har brydd seg om foreløpig.»

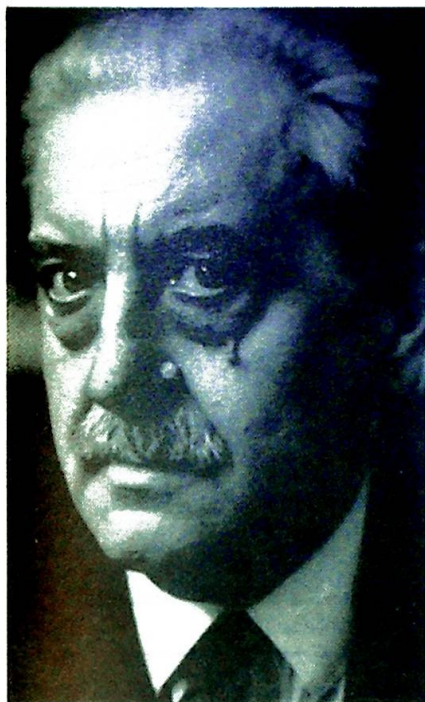
Kirkenes verdensråd holder fast på Shell-boycott

Sentralkomiteén i Kirkenes Verdensråd (KV) har på nytt fordømt den sør-afrikanske apartheid-politikken og oppfordret medlemskirkene til nye sanksjoner mot Sør-Afrika.

KVs sentralkomitè krever frigivelse av alle politiske fanger i Sør-Afrika og rettet en spesiell henvendelse for å få løslatt Nelson Mandela, som har tilbrakt de siste 25 årene av sitt liv i fengsel fordi han leder

den sør-afrikanske motstandsbevegelsen. KV mener den mest effektive måten å straffe apartheid-regimet på er å gå til økonomiske sanksjoner. KV mener av den grunn at det fortsatt er riktig å opprettholde boycotten av oljeselskapet Shell, slik KVs medlemskirker i USA har foreslått.

KVs sentralkomitè ga også klar støtte til den rolle kirkene i Sør-Afrika har tatt i «kampen mot apartheid-styret.» NØP

glimtvis sammenhengene — fordi han selv er en blanding av klarsyn og naiv uskyld.

De trekkene jeg har nevnt som forfatterens kjennetegn, er i høy grad til stede også i denne boken — og allikevel står den for seg selv, er mildere, mer forsonlig enn det meste i Bernanos' forfatterskap. «Jeg ville så gjerne at denne boken skulle stråle,» skriver han. Det er som om hans eget koleriske temperament og mørkladne visjon er blitt gjennomlyst og foredlet av den unge prestens stillferdige nærvær.

Det er mange andre gripende skikkelser i boken: den rause sognepresten av Torcy, en flamsk mystiker, står nok forfatteren særlig nær,

og vi møter den trassige Chantal, den hårdhjertede grevinnen som får fredens gave til slutt, en rekke barneskikkelser, den unge soldaten Olivier, som er talsmann for kampens heroisme . . . Men den syke og forhutlede presten overstråler dem alle.

I Bernanos' bøker er det mange presteskikkelser. Som Hallvard Rieber-Mohn skriver: «Hans oppfatning av presten er den sterkt sakramentale, katolske oppfatning: Vielsen gjør presten til et medium, til en særlig utsatt, men også særlig beskyttet midler mellom tid og evighet . . . I Bernanos' diktning er presten menneskehetens grensevakt mot håpløshetens diabolske trussel, mens vi ennu kjemper for at riket skal opprinne.»

Men sognepresten av Ambricourt står for seg, også i denne sammenheng. Finnes det i moderne litteratur en dypere skildring av hva en helgen er?

Georges Bernanos
En landsbyprests dagbok
Gyldendal 1988

«Ta-vare-på-hverandre-samfunn»

«Jeg er virkelig bekymret for mine barns fremtid på en klode hvor selve livsgrunnlaget er truet,» sier Tone Bratteli, statssekretær i Miljøverndepartementet og mor til to tenåringer. «Men jeg nekter å være pessimistisk. Jeg kan ikke unngå å tro på den sunne fornuft. Vi må begynne en større snuoperasjon for å sikre livsgrunnlaget. Politikerne alene kan ikke makte dette. Vi må bli mer bevisste i vår daglige livsstil.»

Hvilke etiske spørsmål finner du mest brennende i vår tid, vil intervjueren vite.

«Jeg har lenge vært opptatt av å skape et ta-vare-på-hverandre-samfunn. For meg er det et etisk tankekors at vi er så lite flinke til å dyrke de menneskelige sider ved tilværelsen . . . Jeg håper at de eksistensielle spørsmål som miljøvernet dreier seg om, kan være noe som samler unge mennesker og gir dem noe å kjempe for og strekke seg etter. Man blir ikke helt menneske uten å ha noe å strekke seg etter.»

Forholdet til kirken? vil intervjueren vite.

«Jeg er ikke tilknyttet noen religion, men jeg er oppdratt til toleranse og erkjenner at andre kan ha en annen overbevisning enn meg selv. Jeg har f.eks. en søster som er katolikk, og en svigerinne som er buddhist.

Mennesket trenger en ramme om livet og finne en mening med tilværelsen. I yngre år hadde jeg bastante oppfatninger om dette. Nå ser jeg mer og mer verdien i å tvile seg frem til standpunkter. Med årene gjennomgår man en prosess. Alt er ikke sort eller hvitt, venn eller fiende.»

Fra Aftenpostens serie «Unge tanker»

Festdag hos St. Josephsøstrene

Mens forrige nummer av *St. Olav* var «i trykken» — eller nærmere bestemt den 15. august — var det stor festdag hos St. Josephsøstrene i Oslo: Syv søstre feiret 50-årsjubileum som ordenssøstre! De syv er (i alfabetisk rekkefølge): søster Callista, søster Felicia, søster Helene, søster Irmina, søster Maria, søster Paula og søster Remigia. De har arbeidet i skole og sykehus i en årrekke: multipliserer vi 370

x 7 får vi ganske mange årsverk med bønn og arbeid!

En tallrik skare — blant dem mange tidligere elever ved St. Sunniva skole — var til stede ved fest-gudstjenesten i St. Josephs kapell og ved mottagelsen etterpå.

St. Olav gratulerer — riktignok post festum, men ikke mindre hjertelig av den grunn.

Kvinnekomité med ønsker og kritikk overfor kirken

Biskopene i England og Wales har oppfordret alle landets katolske kvinner til å fremlegge ønsker og problemer overfor kirken. «National Board of Catholic Women» skal samle inn kvinnes ønsker

OPPGJØR MED EN BARNDOM

Den norske filmen «BEGYNNELSEN PÅ EN HISTORIE» er en skuffelse, og det er synd når Norsk Film satser på å lage barnefilm i disse ulvetider i kulturlivet vårt. Skjønt barnefilm? I vaskeseddelen står det riktignok at «filmen snakker i første rekke til barn,» men dette er et voksent menneskes oppgjør med sin barndom, på godt og vondt og især det siste. Filmen kunne like godt vært kalt «Margrethe Robsahms trauma» for her er det sannelig megen uforløst bitterhet ute og går. Mot en mor som ikke evner å gi Marin, filmens hovedperson (Linda Pedersen), den kjærlighet hun trenger og har krav på, og ikke minst mot den katolske kirke og dens representanter. Ut over dette finner vi ikke stort annet enn vakker sørlandssommer som etter mitt skjønn er det eneste pluss ved filmen. Fotograf Rolv Håan har skapt vakre naturinntrykk som kanskje er litt langdryge iblant fordi det dreier seg om en barnefilm, men for voksne øyne absolutt en nytelse.

Handlingen foregår like etter siste krig, og vi befinner oss utenfor Arendal. Marin vokser opp i skyggen av lillebroren som får det meste av morens oppmerksomhet, og storebror som heller ikke later til å ha det særlig godt, og som er en ordentlig plageånd. Faren sitter i fengsel for å ha vært angiver under krigen, og moren (Linn Stokke) søker sin trøst henholdsvis i rødvingsglasset og i kjæling med minste-gutten. Den eneste som synes å ha litt sans for et barns følelser og leng-

Linda Pedersen som Marin og Linn Stokke som moren.

sler, er tante Ally (Wenche Foss), som gjør hva hun kan for å spre glede i Marins tilværelse. Og det kan trengs — de voksnes overtramp er legio, ikke minst når det gjelder den «katolske oppdragelse» barna får. Moren er nemlig katolikk, og dette i seg selv er jo et særsyn. Marin går hele sommeren og gruer seg for høsten da hun skal begynne på skolen inne hos søstrene i Oslo og bo på internatet der. Det er den katolske sognepresten som får til oppgave å belære Marin om hva som er rett og galt, om synd og «urenhet». At denne form for oppdragelse sikkert har eksistert, kan ikke trekkes i tvil, og dette har åpenbart satt sterke spor hos Margrethe Robsahm.

Presten (Frode Rasmussen) er en riktig usympatisk type, og vi forstår godt hvorfor Marin/Margrethe får

avsmak såvel for frukten på kunnskapens tre som for den Gud som her blir forestilt. Hadde det ikke vært for vinglasset (som etter hvert er blitt et slags katolsk kjennemerke her til lands), var prestens forkyn-nelse temmelig identisk med den vi ellers finner på det mørke fastland.

Stakkars tante Wenche Foss var heller ikke særlig stiv uti katekismen, men vi tør tro at hun kan svare bedre for seg når hun ikke må holde seg til Robsahms replikker. Hun fikk iallfall sagt oss at det er den samme Gud både for protestanter og katolikker. Så vet vi det.

For oss som selv var barn på slutten av 40-tallet, var det nok mange ting vi kunne nikke nostalgisk til. Vår barndoms gode «gam-meldagse» somre med lørdagsbåten med helgegjest, eller opprop av

til og kritikk overfor kirken og forelegge biskopene resultatet.

Det er allerede nå klart at det er på to områder katolske kvinner krever nye drøftinger: ny diskusjon om presteembedet og om den kirkelige seksualmoral for kvinner.

KATOLSK ORIENTERING

Danmark: Vel 19.000 utenlandske katolikker

En sosiologisk undersøkelse fra Odense universitet viser at det er 19.100 utenlandske katolikker i Danmark. Noen er kommet for å finne arbeid, andre er flyktninger.

Undersøkelsen viser også hvorfra utlen-

dingene kommer: fra Polen 8.000, fra Filippinene 3.000, fra Italia 2.000, fra Vietnam 1.200, fra Spania og Sør-Amerika 1.200, fra USA og England 1.000, fra Vesttyskland 1.000, fra Frankrike 900 og fra Kroatia 800.

KATOLSK ORIENTERING

17

posten der alle fikk vite hvem som fikk brev fra hvem, og passieren ved brønnen der alle kom med sine bøtter. Men trass i Ludospill og tidløse barnestreker, tror jeg at barn av i dag vil synes at deres bestemødres og -fedres sommerferier var nokså trøtte greier. Dessuten var dialogen mellom barna kunstig og unaturlig, og selv ikke Marins uttrykksfulle ansikt kunne overbevise oss om at her hadde vi med virkelige barn å gjøre. Det skal nok adskillig mer handling til for å engasjere barns

interesse i dag.

Filmens story var altså for tynn til at dette kunne bli en god film selv om elementene absolutt lå til rette for det. Når vi i det hele tatt ofrer spalteplass på den, er det jo fordi den gir et bilde av oss katolikker vi har vanskelig for å identifisere oss med. Det betviles ikke at Margrethe Robsahm har vonde minner fra sin katolske fortid, men vi får håpe at filmen ikke vil bygge opp om enda flere fordommer. Og noen katolske barn må da ha opplevet at presten

har møtt dem med litt mer forståelse og barnepsykologi enn «pater» Rasmussen. Og noen må da ha sett en søster smile — selv for 40 år siden?

BEGYNNELSEN PÅ EN HISTORIE gir oss iallfall ikke lyst til å se slutten på den. Dessverre. SMA

Hva er et skisma?

Ordet «skisma» har vært ofte fremme i katolske — og andre — spalter i den senere tid. Bakgrunnen er «Lefébvre-saken»: den suspenderte biskopen som i sommer mot pavens vilje vigslot fire biskoper. Sakens innhold ble utførlig behandlet av Gunnel Vallquist i forrige nummer av St. Olav. Likevel kan følgende lille utredning — hentet fra «katolsk orientering» [KIPA — kanskje være til nytte som en mer «teknisk» og kirkerettslig orientert opplysningsrunde om skisma og beslektede begreper.

I romersk-katolsk kirkerett benytter man det greske begrepet *skisma* om opphevelsen av kirkefelleskapet med en pave eller residerende biskop. En slik opphevelse resulterer i en splittelse uavhengig av om det er et enkelt medlem eller en hel gruppe som foretar et slikt skritt.

Det juridiske

I motsetning til de andre forseelser mot «Kirkens tro og enhet», som *heresi*, *vranglære*, og *apostasi*, frafall fra troen, står det rent juridiske i forgrunnen ved et skisma. Skismatikerer nekter lydighet overfor pave eller biskoper og setter seg derved opp mot kirkefelleskapet, fordi den kirkelige enhet også i juridisk henseende hører med til den katolske tro.

Bannlysning

Denne kirkerettslige oppfatning er spesielt blitt bekreftet ved uttalelser fra Det annet Vatikankonsil. Heretikerer derimot benekter enkelte tros sannheter, mens det ved apostasi dreier seg om en total avvisning av troen. Et skisma straffes med Kirkens bannlysning.

Andre skismaer

Det har til alle tider eksistert skismaer i historien. Et av de store er det som i 1054 beseglet den århundrelange fremmedgjørelsen mellom den orientalske kirke og Roma. Et annet stort skisma er det vesterlandske i tiden mellom 1378 og 1449. Her gjorde flere paver samtidig krav på å representere den øverste myndighet i Kirken, noe som styrket Kirken ut i en av dens værste kriser.

Det siste skisma var etter Det første Vatikankonsil i 1869–70 og skyldtes dogmet om pavens ufeilbarlighet når han uttaler seg *ex cathedra*.

Adskillelse fra den romerske kirke er imidlertid også blitt tvunget gjennom ved press fra statens side, som f.eks. tilfellet er i Folkerepublikken Kina.

Vi henger ikke i løse lufta!

«Vi må våge å si at den åndelige siden av mennesket er sterkt forsømt i dag.» sier lyrikeren – og telemarkingen – Liv Holtskog i en samtale med *Nationens* Kari Gåsvatn. «Det er en sult i mennesket etter en annen slags føde enn det materielle overflodssamfunnets tilbud. Dette er det nødvendig å si fra om før det dypeste i oss er fylt med surrogater . . .

Noen må påpeke savnet som stammer fra kraftkilden som skapte mennesket. Vi henger ikke i løse lufta. Så får den sette navn på kraftkilden som har mot til det. Jeg har mot til å si at det er Gud. Men stiller meg ikke derfor uforstående til andres tanker om dette. Skaperen er den samme, hva slags navn vi nå setter på ham . . .

Jeg må snakke om dette med min stemme, og jeg har alltid vært klar over at stemmen er gitt meg av Gud. Dette har ikke vært populære tanker i tida, og er det ikke ennå, men kommer til å bli det. Dersom vi vil bevare en jord, kan vi ikke kutte ut forbindelsesleddet mellom Skaperen og skapningen.»

18

Leserbrev:

Ja til livet

Jeg er veldig glad for at Norges Katolske Kvinneforbund uttrykker bekymring over de høye aborttall i vårt land.

I St. Olav nr. 7-1988, leser jeg at de også er bekymret over en del av de virkemidler som er kommet inn i abortdebatten her i Norge i den siste tiden.

På denne bakgrunn slår forbundet til lyd for en seriøs, ansvarsfylt, og nyantert debatt (det samme som de protestantiske kristne, Biskopene og andre abortmotstandere sier de vil gjøre).

Men et høyst berettiget spørsmål melder seg: Hvis de virkelig har en bedre og mer effektiv måte å få slutt på massemyrderiene av det ufødte liv, – HVORFOR HAR VI IKKE SETT ELLER HØRT AT NOE ER GJORT (før Nessa og Børre Knudsen ofret sine presteembeder ved å sette saken på spissen)???

HVA VIL DE GJØRE UTENOM Å DEBATTERE? NÅR TAR DEBATTEN SLUTT???

Personlig mener jeg at man ofte må utføre sterkere virkemidler enn debatt for døde ører for å oppnå noen virkning. «En tro uten gjerning er en død tro,» sier Bibelen.

Det velkjente ordspråk om at: «Sannheten har en trang fødsel,» har i hele menneskehetens historie hatt sin fulle gyldighet. Prestene Nessa og Børre Knudsen er ikke de eneste av Guds tjenere som er blitt åndelig eller fysisk korsfestet etter å ha benyttet Bibelens ord for å fremme en god sak.

Jesu forgjenger, Døperen Johannes, ropte forarget ut sin flengende kritikk av usadelighet i det regjerende kongehus (med høy røst, midt på gaten, foran

kongen og dronningens følge, så hele den framømte menneskemengde hørte det.) Resultatet ble at hans hode ble kappet av og servert på et sølvfat til den hevngjerrige dronning.

Døperen Johannes mistet livet, – men fremmet Guds sak.

Jesus selv var ikke snauere enn at Han gikk til fysisk angrep på de personer som befant seg inne i templet. Han kastet dem ut på gaten. Han utførte denne Guds gjerning for å fjerne verdslig forretningsførsel fra Guds hus.

Datidens presteskap mislikte Jesu oppførsel, og ble Hans fiender (som ønsket Ham arrestert og drept) fordi mange av deres fortjenestemuligheter forsvant. Han var og en «farlig religiøs konkurrent» (i deres øyne).

Det er dessverre en historisk kjensgjerning at mange land, deriblandt Norge, har opplevd at kristendommen har blitt innført med vold, drap og store kriger med ufattelige tap av uskyldige menneskeliv.

La oss tenke litt på dette, og tilgi prestene Nessa og Børre Knudsen i Guds navn. De har aldri skadet et eneste menneske, tvertimot. Det de har gjort er «bare blåbær» imot hva godkjent kristne personer og stater har gjort i sin iver opp i gjennom tidene. De har vært en høyst nødvendig «vekkerklokke» for alle som virkelig mener noe med sin kristentro og visshet.

Jesus ble (tiltross for sine mange tilhengere) stående igjen alene (uten noen som forsvarte Ham), da han ble dødsdømt.

La ikke dette skje igjen.

Krever religionsfrihet i Sovjet

I forbindelse med 1000-årsfeiringen for Russlands «dåp» krever erkebiskop Sapelac, talsmann for den ukrainsk-katolske bispesynode, religionsfrihet for alle troende i Sovjetunionen og legalisering av den ukrainsk-katolske kirke som har levd som undergrunnskirke siden den ble tvangsinnlemmet i den russisk-ortodokse kirke i 1946. En eventuell forsoning må også innebære at konfiskerte kirker, presteseminarer og klostre blir gitt tilbake til katolikkene. Erkebiskopen, som holder til i Roma, uttrykte håp om at paven «om et par år» skal kunne besøke Ukraina og møte landets katolske biskoper, men en forutsetning for et slikt besøk er selvsagt at den ukrainsk-katolske kirke får sin frihet tilbake.

Erkebiskop Sapelac viste til den «store eksplosjon av tro» som har funnet sted i Sovjet i den senere tid, til tross for at staten i 70 år har forsøkt å odelegge både kirken og troen: Eksplosjonen «har foruroliget» myndighetene i landet og «gjort dem usikre». 1000-årsjubileet skulle kunne føre til «en radikal forandring av de religiøse, sosiale og politiske forhold i Øst-Europa» og bidra til å gjenopprette kristen enhet i Europa og freden i verden, mente erkebiskopen som oppfordret det ortodokse patriarkat til «oppriktig anerkjennelse av den ukrainsk-katolske kirkes eksistens.» Ifølge Sapelac finnes det mellom fire og fem millioner ukrainsk-katolske troende i Ukraina, blant dem ti biskoper og flere tusen prester og ordensfolk.

KNA

Avskjed med pater Mathias Scherf i Levanger

Etter 34 år i Norge vender pater Matthias Scherf, som fylte 75 år i fjor, tilbake til Tyskland. «Med ham mister vi en ivrig sjelesorger og et forståelsesfullt menneske,» skriver *Søndagsbladet*, menighetsblad for St. Olav menighet i Trondheim. Som høyre hånd for biskop Rùth ledet

han byggingen av kirkene i Molde, Ålesund, Kristiansund og Levanger. De siste 5 år var han sogneprest i Levanger.

«Det at Levanger i denne tiden fikk en ny prestegård, og at den gamle prestegård går inn i St. Eystein sykehjem, står som symbol for de verdier pater Matthias representerte: å møte fremtiden med mot og tillit, legge til rette for andre og gi håp til

svake og syke. Vi takker pater Matthias for hans utrettelige innsats her i Norge og ønsker ham enda mange år hvor han kan ta det med ro og nyte sitt velfortjente otium,» skriver pater Georg (Müller med etternavn, og «apostolisk administrator» i Trondheim Stift av «kall og yrke») bl.a. i *Søndagsbladet*.

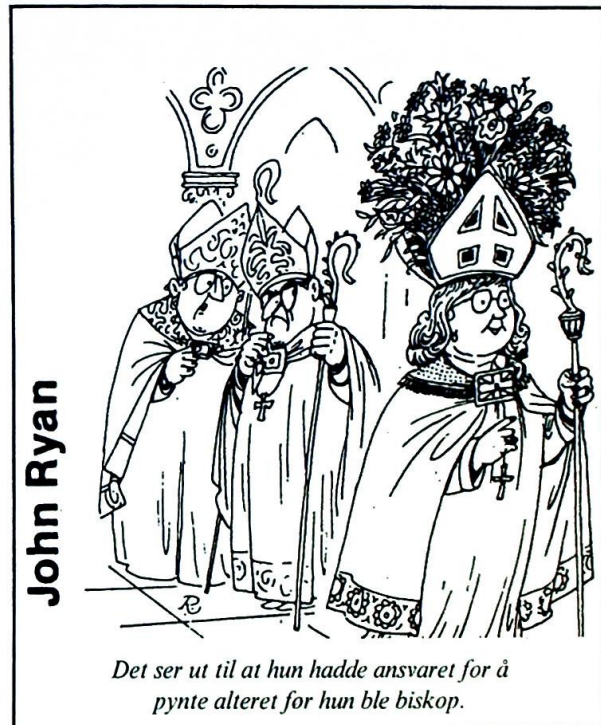
Veien til enhet vanskeligere

19

Med overveldende flertall vedtok årets Lambeth-konferanse, den anglikanske «verdenskonferanse» som holdes hvert tiende år, å åpne for kvinners adgang til bispembedet. Samtidig ble man enig om en kompromissformulering som viser at det – flertallsavgjørelsen til tross – er ganske stor uenighet innen det anglikanske trosfellesskap: Det blir opp til hver enkelt av de 27 uavhengige kirkeprovisene å avgjøre om de vil vigse kvinner til biskoper eller ikke. Den anglikanske kirke er verdens nest største kristne fellesskap, etter den romersk-katolske kirke.

De liberale amerikanske anglikanere, som i USA kalles episkopale, har hatt kvinnelige prester i 10 år, og det er i USA det ligger an til utnevning av den første kvinnelige biskop i den anglikanske kirke, ifølge *Vårt Land*. De anglikanske kirkene i New Zealand, Canada, Hong Kong, Brasil og Australia hører også til den liberale fløy som forlengst har kvinnelige prester. Den første kvinne som ble ordinert til prest i den anglikanske kirke, åttiårige Florence Tom Oi Lin, var til stede ved årets Lambeth-konferanse: Hun ble ordinert i Hong Kong for 44 år siden.

I et hilsningstelegram til de 525 biskopene fra 164 land som møttes på Lambeth-konferansen i sommer, kaller paven beslutningen om å tillate kvinnelige biskoper for «et hinder på vei mot enhet». Både kardinal Hume, overhodet for de engelske katolikker, og kardinal Willebrands, leder for Vatikanets sekretariat for kristen enhet, advarte på forhånd sterkt mot vedtaket, som ifølge deres mening vil vanskeliggjøre arbeidet for enhet mellom den katolske og den anglikanske kirke, melder *Catholic Herald*. Avisen skriver også at ca. hundre anglikanske prester og deres menigheter

er forberedt på å ta et brudd med den engelske anglikanske kirke på grunn av spørsmålet om kvinnelige prester og biskoper.

Den katolske biskop Cormac Murphy-O'Connor, som sammen med den anglikanske biskop Mark Santer leder Den annen anglikansk/romersk-ka-

tolske internasjonale kommisjon (ARCIC II), sier i en kommentar – ifølge *Katholische Nachrichten – Agentur* – at Lambethkonferansens avgjørelse gjør kommisjonens arbeid vanskeligere, men at dialogen mellom de to kirker selvsagt vil fortsette.

FN: 200.000 barnesoldater på verdensbasis

På verdensbasis bærer om lag 200.000 barn under 15 år våpen eller gjør annen form for militærtjeneste, er en av konklusjonene i en FN-undersøkelse om barn i krig.

I mange regionale konflikter blir barn sett på som billig kanonføde, og rekruttering foregår ofte på tvilsomme måter. I undersøkelsen blir det slått fast at slike

overtramp er hyppigst i autoritære regimer, men også i ulike geriljabevegelser blir barn brukt for å forsterke slagkraften.

Undersøkelsen peker også konkret på konflikter der det skjer alvorlige overtramp overfor barn. Blant annet nevnes motstandsbevegelsene i El-Salvador, Nicaragua, Afghanistan, samt regjeringstroppene i Guatemala, Iran og Namibia som grove tilfeller.

NØP

Sri Lankas biskoper maner til samarbeid

Etniske rivaliseringer, langsommere økonomisk utvikling, politisk usikkerhet, militante unge singalesere – danner bakgrunnen for hyrdebrevet «En nasjon i krise» som Sri Lankas katolske biskoper sendte ut for en tid siden.

Biskopene gir uttrykk for at landets

katolikker både har mulighet og plikt til å gjøre noe for å bedre situasjonen. Katolikene utgjør 6,9% av landets befolkning, andre kristne 0,7%, buddhistene 69,3%, hinduene 15,5% og muslimene 7,5%. Av buddistene er så å si 100% singalesere, av hinduene er nær på 100% tamiler, og av muslimene er 100% maurere eller malaysiere. De kristne er de eneste som har

både singalesere og tamiler i sitt fellesskap.

Nettopp denne «blandingen» er en utfordring for det kristne fellesskap: «Vi kristne må bli kjent som redskaper for fred, forsoning og nasjonal harmoni, som brobyggere i vårt land.» skriver biskopene blant annet. CARITAS INTERNATIONALIS

Bispekonferansen i Reykjavik

Hvordan formidler man et realistisk og sannhetstro bilde av den religiøse og kulturelle situasjon i vår del av Nord-Europa? En hard nøtt å knekke, sier De? Ikke desto mindre var det nettopp den nøtten Den Nordiske Bispekonferanse gikk løs på under sitt høstmøte i Reykjavik i dagene 20.–26. august. Spørsmålet er betimelig av mange grunner, og ikke minst på bakgrunn av det forestående pavebesøk i Norden i dagene 1.–9. juni neste år.

Biskopene konstaterer med glede en voksende interesse i massemediene for pavebesøket, men noterer også – i pressemeldingen etter møtet – at Kirken på sin side bør kvittere for denne interessen ved å tilby inngående informasjon utad om den katolske kirke. Men like viktig er det, ifølge biskopene, å formidle fylldig informasjon og bakgrunnsstoff fra Norden til de kirkelige instanser i Roma som står for forberedelsen av pavens reise. Det er nemlig første gang overhodet for den katolske kirke skal besøke gammel kristen mark hvor den altoverveiende del av befolkningen tilhører lutherske folkekirker, og hvor den katolske kirke er en beskjeden mindretallskirke.

De økumeniske «møter» under pavens besøk blir derfor særdeles viktige, heter det i pressemeldingen. Og hva de «innen-katolske» aspekter angår, synes kontakten med de mange katolske innvandrere viktig: Både i Norge og i Sverige utgjør de

flertallet i det katolske fellesskap, og de bidrar i stor grad til å «bygge» Kirken i Norden.

Et høydepunkt under pavebesøket turde det planlagte ungdomsstevnet i Vadstena bli, der katolsk ungdom fra hele Norden skal samles til messe sammen med paven.

Biskop John W. Gran har bedt om å bli fritatt – av helsemessige grunner – fra vervet som hovedkoordinator for pavebesøket, biskop William Kenney av Stockholm overtar etter biskop Gran.

Fra pavebesøk til et annet hovedemne under Reykjavikmøtet: bispekonferansenes teologiske og juridiske status. Et sonderende skriv utsendt av Kongregasjonen for biskoper tidligere i år dannet grunnlaget for drøftelsene. Skrivet skapte ikke så lite storm under den amerikanske bispekonferanses møte tidligere i år, fordi det synes å ville begrense bispekonferansene til kun et «praktisk arbeidsfellesskap» uten jurisdiksjon

eller teologisk innflytelse. Dog de nordiske biskopers reaksjoner kan man ikke lese ut av pressemeldingen: Der står det kun at man vurderer samarbeidet innen konferansen positivt.

Årsregnskapet for 1987 for Nordisk Katolsk Utviklingshjelp ble fremlagt. Takket være gavmilde givere – til sammen ca. 200.000 USD – har man i fjor kunnet støtte 14 forskjellige prosjekter rundt om i verden. Fasteaksjonen 1989 skal gå til prosjekter for «Kvinner for den tredje verden».

Et annet punkt på dagsordenen var det planlagte økumeniske forum om fred og rettferdighet som skal finne sted i Basel i mai neste år: For første gang skal representanter for ortodokse, lutherske og katolske bispedømmer samles i et arrangement som har til hensikt å styrke den kirkelige innsats for fred, rettferdighet og bevaring av skaperverket.

Som vanlig stod også kontakten med – og takken til – gode hjelpere i Tyskland på dagsordenen: både Den Tyske Bispekonferanse, de tyske katolikkens Bonifatiuswerk og Ansgarwerk yter uunnværlig økonomisk støtte til vår nordiske diaspora.

Det var 16 år siden bispekonferansen sist var samlet på Island, og første gang sagaøyas nye biskop, Alfred Jolson, kunne ønske sine nordiske kolleger velkommen. Og – som det sømmer seg i disse økumeniske tider – et møte med Islands lutherske biskop sto også på programmet.

Maria-året er avsluttet

15. august ble feiringen av Mariaåret offisielt avsluttet etter å ha vart fra 7. juni i fjor. Avslutningsdagen ble markert med en messe i Peterskirken, der over 20.000 mennesker var tilstede.

I anledning Mariaårets avslutning vil paven sende ut et hyrdebrev, der man venter at han på nytt vil gå imot en mer aktiv rolle for kvinner i kirken.

CATHOLIC HERALD

Paven i det sørlige Afrika

I dagene 10.-20. september besøkte paven landene Zimbabwe, Botswana, Lesotho, Swaziland og Mosambik. Tre av «frontlinjestatene» stod altså på pavens reiserute, mens han hadde takket nei til å besøke Sør-Afrika. I flyet på vei til Afrika kom paven med en krass fordømmelse av apartheid, men dempet ordvalget noe ved landingen i Harara i Zimbabwe: Her snakket han om kontakt og ikke-vold, ifølge Vårt Land.

Paven til Strasbourg

I oktober skal paven besøke både Europa-parlamentet og Menneskerettighets-domstolen i Strasbourg. — og vil tale i begge forsamlinger.

CATHOLIC HERALD

Biskop Gerhard Schwenzer runder de 50 21

«Ad multos annos»
til
«vår biskop Gerhard»
i anledning av
50-årsdagen
den 1. oktober.

St. Olavs redaksjon

For første gang siden reformasjonen:

Norsk jesuitt prestevies i Bergen

Lørdag 17. september ble det skrevet kirkehistorie i St. Paul kirke i Bergen. Da ble bergenseren Gustav Wilhelm Johannessen viet til prest i den katolske kirke. Pater Johannessen er jesuitt, og hans prestevielse er den første som blir en norsk jesuitt til del siden reformasjonen.

Den såkalte «jesuitter-paragrafen» i Grunnloven satte en stopper for jesuittenes virke i Norge helt fram til slutten av 1950-tallet da den ble opphevet etter en skandaløs sak som ble tatt opp i pressen. Det var en dansk

jesuitt som var invitert til Norge for å holde foredrag, men fremmedloven satte en stopper for en ellers fri ferdsel over grensen. Jesuitten måtte daglig melde seg for fremmedpolitiet så lenge han var i landet. Dette var et vilkår den danske jesuitten ikke fant å kunne akseptere. Etter at saken kom fram i media, ble loven tatt opp til ny vurdering i Stortinget hvor et flertall sørget for å oppheve forbudet mot jesuitter i Norge. Etter den tid har flere utenlandske jesuitter arbeidet i Norge.

Gustav Wilhelm Johannessen er

født i Bergen i 1958. Han gikk på den katolske skolen i Bergen, St. Paul skole, og tok examen artium ved U. Phils skole i Bergen. Etter avtjent verneplikt, trådte han inn i jesuitterordenen i den nord-tyske provinsen. Johannessen har tatt sin teologiske utdannelse ved jesuittenes teologiske fakultet St. Georgen i Frankfurt. Etter prestevielsen skal han tilbake til Vest-Tyskland for å fullføre sine studier. Fra februar 1989 skal pater Johannessen arbeide ett år i Stockholm.

NØP

Vår kjære
SØSTER

GUDULA FLORMANN
døde i Halden den 01.09.88 i en alder
av 83 år og etter 61 års klosterliv. Vi
anbefaler vår avdøde medsøster til de
troendes forbønn.

ST. JOSEPHSØSTRENE

*Fra mitt livs første stund
har jeg satt min lit til deg.
Du valgte meg før jeg så dagens lys.
Min munn skal forkynne din pris,
hele dagen din frelse.
Gud, du har lært meg fra mine unge år,
om dine underverk har jeg sunget til denne dag.*

Salme 71 (70)

22 Liturgisk kalender

30. Hieronymus, prest og kirkelærer.
Job. 38, 1–40,5.
Lk. 10, 13–16.

OKTOBER

1. Therese av Jesusbarnet, jomfru.
Job. 42, 1-17.
Lk. 10, 17-24.
2. 27. alm. søndag.
1. Mos. 2, 18-24. Heb. 2, 9-11.
Mk. 10, 2-16.
3. Ferial. Gal. 1, 6-12.
Lk. 10, 25-37.
4. Frans av Assisi.
Gal. 1, 13-24. Lk. 10, 38-42.
5. Ferial. Gal. 2, 1-14.
Lk. 11, 1-4.
6. Ferial. el. Bruno, prest.
Gal. 3, 1-5. Lk. 11, 5-13.
7. Vår Frue av Rosenkransen.
Gal. 3, 7-14. Lk. 11, 15-26.
8. Ferial. Gal. 3, 22-29.
Lk. 11, 27-28.
9. 28. alm. søndag.
Visd. 7, 7-11. Heb. 4, 12-13.
Mk. 10, 17-30.
10. Ferial. Gal. 4, 22-24. 5,1.
Lk. 11, 29-32.
11. Ferial. Gal. 5, 1-6.
Lk. 11, 37-41.
12. Ferial. Gal. 5, 18-25.
Lk. 11, 42-46.
13. Ferial. Ef. 1, 1-10.
Lk. 11, 47-54.
14. Ferial. el. Callistus, pave og martyr
Ef. 1, 11-14. Lk. 12, 1-7.
15. Therese av Jesus, jomfru og
kirkelærer.
Ef. 1, 15-23. Lk. 12, 8-12.
16. 29. alm. søndag.
Jes. 53, 10-11. Heb. 4, 14-16.
Mk. 10, 35-45.
17. Ferial. el. Ignatius av Antiokia,
biskop og martyr.
Ef. 2, 1-10. Lk. 12, 13-21.
18. Lukas, evangelist.
2. Tim. 4, 10-17.
Lk. 10, 1-9.
19. Paul av Korset, prest el.
Isaak Jogues, prest og lidelsesfeller,
martyrer.
Ef. 3, 2-12. Lk. 12, 39-48.
20. Ferial. Ef. 3, 14-21.
Lk. 12, 49-53.
21. Ferial. Ef. 4, 1-6.
Lk. 12, 54-59.
22. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Ef. 4, 7-16. Lk. 13, 1-9.
23. 30. alm. søndag.
Jer. 31, 7-9. Heb. 5, 1-6.
Mk. 10, 46-52.
24. Ferial. el. Antonius Maria Claret,
biskop.
Ef. 4, 32-5, 8. Lk. 13, 10-17.
25. Ferial. Ef. 5, 21-33.
Lk. 13, 18-21.
26. Ferial. Ef. 6, 1-9.
Lk. 13, 22-30.
27. Ferial. Ef. 6, 10-20.
Lk. 13, 31-35.
28. Simon og Judas, apostler.
Ef. 2, 19-22. Lk. 6, 12-19.

Invitasjon til en helg «i Frans av Assisis fotspor»

IN TERRA PAX som er et samarbeidsopplegg mellom Den norske Kirkes studentmenighet i Oslo og Det Norske Misjonsselskap, inviterer alle interesserte til en helg «i Frans av Assisis fotspor» på Bjerkely i Enebakk 14. – 16. oktober. På programmet står foredrag ved pater Hans Vossenaar ofm. om «Brorskap» og om «Frans av Assisi – hans liv og samtid», visning av filmen «Broder Sol, søster Måne» av Franco Zeffirelli og foredrag ved programsekretær Nils Heyerdahl om «Det fromme opprør – Frans av Assisis bevegelse i idéhistorisk perspektiv». Liv Benedicte Nielsen, en av de mange kunstnere som har latt seg inspirere av Frans, vil vise egne bilder og fortelle om dem. I tillegg lover arrangørene at «det blir god tid også til sosialt fellesskap, rekreasjon og mye frisk luft». Økumenisk gudstjeneste står også på programmet.

Prisen for hele helgen, alt inkl. (unntagen reise) er kr. 250, –. Interesserte bes melde seg innen 7. oktober til Kirsti Fidjestøl, tlf. (02) 15 88 21 (priv.) eller (02) 22 23 02 (jobb).

BEGRAVELSESBYRÅER

**T.S.JACOBSEN-
GRUPPEN
ULLEVÅLSVEIEN 1**

TELEFON • (02) 20 79 05
20 62 02—11 15 61
Telefax 20 70 04

NB! følgende forandring i messetider: Ingen aftenmesse på søndager i St. Hallvard Kirke i Oslo.

Neste nummer utgis 25. oktober. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Medarbeidere:

Tollef Berg

Liv Greni

Kjell Arild Pollestad o.p.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 42 43 57

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Årsabonnement (Norge): kr. 180, —.

Øvrige europeiske land: kr. 215, —.

Andre verdensdeler: kr. 230, —.

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

23

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

**Høstens bøker begynner å
komme og noen er allerede her.**

Be med FRANS av ASSISI.
Frans av Assisis bønner med
bilder og ettertanker, Hubert
Hodzelmans, ofm. Utgitt av
Fransiskanerne i Norge,
hf. kr. 50, —.

Anbjørg Pauline Oldervik:
Være i hemmelig ærend.
Utvalgte dikt i red. ved
Tor K. Kvaal. Forord ved C. F.
Engelstad, ib. kr. 168, —.

Virginia Satir: *Til deg.*
Et dikt om selvfølelse,
hf. kr. 84, —.

Ny bok av p. K. A. Pollestad
kommer i oktober:
17. mai i Samarkand.

*Aa. Harkens bok: Myten om
Jesus* — har vi igjen på lager.
Hf. kr. 146, —.

Det er all grunn til å komme
innom eller skrive til oss.

VI SENDER OVER HELE LANDET

Mand. — fred.
9.30 — 16.30
Torsd. 9.30 — 17.30
Lørd. 9.30 — 13.30

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen
Tlf. (03) 83 42 80

**TRENGER
DU TRYKKSAKER?**

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 — 30 84 53

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

MYRVOLD TRE

Bygningsarbeider

Produksjon

VERKSTED:

Brannvaktvn. 5

Tlf. 15 34 82

Salg

UTSALG:

Grefsenvn. 105

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3

Gavekonti:

Postgiro: 5 00 40 64 — Bank: 8998.09.08136

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 — SERVICE (02) 66 58 60 — 66 58 61

Blikk på tiden

Arv og miljø

Det kommer meg av og til i hende — eller for øre — en og annen småsint reaksjon på mitt (manglende) skjønn på å uttale meg om dette eller hint. Nylig fikk jeg høre at jeg hadde gjort meg til talsmann/-kvinne for bruk av vold, sex og krim i filmer. Jeg hadde nemlig tillatt meg å skrive at jeg hadde moret meg over James Bonds siste film — som var min første! Dessuten skrev jeg om det rikholdige utvalg av detektivromaner som fantes rundt om i klostrene, og sogar om en pater som hadde begått noen av dem, men dette kunne da umulig medføre riktighet? Nå skal det sies til mitt forsvar at jeg snart har tilbrakt 25 år bak murene (klostermurene altså!) og enda ikke er kommet meg gjennom mer enn en brøkdell av nevnte litteratur!

Det den velmenende leser ville frem til, var at et så kultivert og seriøst tidsskrift som ST. OLAV ikke burde bruke spalteplass, selv ikke en bakside, til slikt flåseri. Nå er det bare det at det kommer også brev og hilsner fra folk som smiler av Mater Olavas

uhøytidelige refleksjoner, men disse er muligens like fordervede som hun selv? Den eneste unnskyldning må være innflytelsen fra arv og miljø. En mistanke som forsterkes av min gamle (unnskyld: eldre) Mors utsagn om at min frekkhet må jeg ha arvet etter Far — hun har jo sin i behold!

Apropos arv og miljø, så jeg en film her forleden som nettopp hadde dette som tema. Filmen var fransk og het «Livet er en lang rolig elv» — men hadde heldigvis ikke noe med rekordartede nedbørmengder å gjøre. Det regissør og manusforfatter ville frem til, var at miljøet var viktigere enn arveanlegg, og dette fikk de sagt med en stor del humor og ikke så lite kynisme. Kort fortalt dreide det seg om to spebarn som ble forbyttet på fødselsklinikken, og disse vokser da opp i «galt» miljø. Den ene i en besteborgerlig familie, den andre i «slummen». Filmen er frisk i tonen, og katolikker kan ikke annet enn å humre litt ekstra over noen velrettede spark til nettopp vårt miljø. Uten alvor er den imidlertid ikke, men det er utrolig hva man kan få sagt når det gjøres ved å kalle på smilebåndet. Dessuten var den velspilt, og det gleder man seg også over. Dette sagt med et lite sukk til den norske filmen som er omtalt et annet sted i dette nummer, især med henblikk på å få barn til å spille naturlig.

Når vi først er inne på film, kan det jo også diskuteres om ikke barn kan ta skade av å se «Folk og røvere i Kardemomme by». Kasper, Jesper og Jonatan er iallfall svært så trivelige

fyrrer trass i at de er røvere, og dette kan da neppe være noe godt eksempel for våre barn?

I det hele tatt — hva er det som gjør folk til røvere eller ranere for å holde oss til mer aktuell terminologi? Er det arv eller miljø? Nylig ble den stakkars juristen tatt — etter sitt ran nr. seks var det visst. Ikke hadde han fått tatt nok til å betale ned gjelden sin engang. Slått ned ble han også — med en tranflaske!

Nå må ingen tro at jeg spøker med slike alvorlige saker, og den økende voldsbruk i vårt samfunn er også kilde til min uro. Men trass i at jeg er mot bruk av vold, må jeg innrømme at jeg har stor respekt for mannen som ofret sin tran i kampen for et, bokstavelig talt, sunnere samfunn.

Det ser ikke ut til at jeg har noe svar på betydningen av arv og miljø, og jeg skal heller ikke, nok engang, uttale meg om ting jeg ikke har greie på. Men la meg bare få si at om jeg skulle være litt flåsete iblant — så kommer det både av arv og miljø. Og da er vi like langt . . .

Mater Olava